

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Můj život v dětském domově

Příběhy a rady pro tebe.

Můj život v dětském domově

Příběhy a rady pro tebe.

Liga lidských práv

Text zpracovaly Šárka Dušková,
Anna Hofschneiderová a Kamila Holoubková.

Vydala Liga lidských práv v roce 2016.

ISBN 978-80-87414-27-9

Foto na obálce: YSIFA

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Tento průvodce Ligy lidských práv vznikl v rámci projektu „Vím, jak z toho ven“ podpořeného grantem Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

fond
pro NNO

NROS
Nadace rozvoje občanské společnosti

nadace
partnerství
LIDÉ A PŘÍRODA

ICELAND
LICHTENSTEIN
NORWAY
eea
grants

Obsah

ÚVODEM	5
I. KDO JE KDO V SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI	7
II. JÁ A SOUD, MOJE PRÁVA V SOUDNÍM ŘÍZENÍ	10
1. Kdy jsem dostatečně vyspělý na to, abych se mohl ke svému případu vyjadřovat?	11
2. Jaká jsou má práva v soudním řízení?	11
3. Kdo mě v řízení zastupuje a jaké jsou jeho povinnosti ve vztahu ke mně?..	12
4. Mé právo na osobní setkání se soudcem	14
5. Můžu se do řízení nějak zapojit i sám, bez ohledu na svého opatrovníka?..	16
6. Maximální doba trvání ústavní výchovy	18
III. JÁ A „SOCIÁLKA“	19
IV. JÁ A ŘEDITEL ZAŘÍZENÍ, MOJE PRÁVA V DĚTSKÉM DOMOVĚ ČI JINÉM ZAŘÍZENÍ	23
1. Právo na dovolenku, propustku pro pobyt u rodičů	24
2. Právo na návštěvu rodičů a jiných blízkých osob	25
3. Právo na návštěvu dalších osob – např. kamarádů	26
4. Právo na samostatné vycházky	27
5. Právo na osobní věci (mobilní telefon aj.)	28
6. Právo na přístup k internetu	29
7. Právo na odchodné	30
8. Komu si můžu stěžovat v případě, že jsou má práva porušována?	30
V. KDY MŮŽU JEDNAT SÁM ZA SEBE?	32
VI. ZAJÍMÁ NĚKOHO MŮJ NÁZOR?	33

VII. OTÁZKY A ODPOVĚDI	34
1. Rodina	34
1.1 Mám právo na informace o své rodině a o svém životě?	
1.2 Můžou mě poslat do jiného dětského domova, pryč od sourozenců?	
2. Komunikace se světem	39
2.1 Kdy mi může teta zakázat návštěvu?	
2.2 Kdy mi může teta zakázat vycházky?	
2.3 Proč za námi jezdí na návštěvu sociálka?	
2.4 Musím vždy trávit čas jen podle tet a s dětmi z dětského domova?	
3. Finance	49
3.1 Na jaké kapesné mám nárok?	
4. Vzdělání	50
4.1 Právo na přístup ke vzdělávání	
5. Zdraví	53
5.1 Je pravda, že mi dětský domov nemůže zaplatit náhradu vyraženého zubu?	
5.2 Můžu si vybrat, jaké hygienické potřeby dostanu?	
5.3 Právo dětí na zajištění lékařské péče	
5.4 Můžou mi dávat v domově antikoncepci, i když nechci?	
6. Soukromí	61
6.1 Je v pořádku, že do mého pokoje mohou bez mého vědomí cizí lidé?	
6.2 Musí s námi vychovatelé mluvit i o vztazích?	
6.3 Soukromí na pokojích	

Úvodem

Žiješ v dětském domově nebo jiném zařízení pro výkon ústavní výchovy? Potřebuješ radu? Víš, jak u vás v domově platí pravidla a kde je najít? Bude Ti 18 let a nevíš, co dělat po odchodu z dětského domova? Pokud ano, tak tato knížka je pro Tebe. Ale i když se vás netýká žádné z těchto situací, můžeš tu najít mnoho užitečných rad.

Kde se vzaly příběhy v této knížce?

V této publikaci se snažíme poskytnout rady pro různé situace, se kterými se může člověk vyrůstající v dětském domově setkat. V úvodu popíšeme, kdo je kdo v systému ochrany práv dítěte, jaká pravidla platí pro vyjadřování se k věcem, které se Tě týkají, jak funguje soudní proces a Tvé místo v něm. Dále bude vysvětleno, jaká práva máš a jak v praxi funguje jejich ochrana. Další kapitoly jsou věnovány zpracovaným dotazům z naší webové poradny, které – jak doufáme – budou relevantní i pro mnoho ostatních. V jednotlivých kapitolách týkajících se témat, jako je rodina, komunikace se světem, finance, vzdělání, zdraví či ochrana soukromí, se věnujeme konkrétním situacím, se kterými se nám svěřili mladí lidé z dětských domovů. Jejich příběhy a strasti jsou skutečné, jen jména jsme kvůli jejich ochraně změnili. Naším cílem není kritizovat jednotlivá zařízení, naopak bychom rádi nabídli pomoc při hledání optimálního řešení, jak nastavit pravidla tak, aby respektovala práva dětí a mladých dospělých. Dětský domov by měl mladému člověku pomoci se postavit na vlastní nohy a najít své místo v životě.

Průvodce staví na našich zkušenostech z právní poradny poskytované společně se Vteřinou poté. Pokud s námi chceš probrat konkrétní otázku, ozvi se nám na poradna@vterinapote.cz nebo prostřednictvím [webové poradny](#).

Kdo píše odpovědi?

Anna Hofschneiderová, Kamila Holoubková a Šárka Dušková z Ligy lidských práv a Michal Ďordž z Vteřiny poté.

Liga a Vteřina jsou dvě neziskové organizace (sdružení lidí), které se snaží dětem odpovídat na otázky týkající se ústavní výchovy a života v dětském domově.

Liga lidských práv poskytuje právní podporu a pomoc zranitelným skupinám, a to včetně dětí s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, takže je tu pro všechny – holky i kluky, kteří žijí v dětských domovech, výchovných ústavech nebo jakýchkoliv jiných zařízeních mimo svou rodinu. Liga lidských práv se dlouhodobě snaží o snížení počtu dětí v ústavní péči, ale zároveň pracuje i na tom, aby došlo ke zlepšení celého systému.

Vteřina poté je skupinou složenou z lidí, kteří si prošli ústavní péčí. Usiluje o to, aby práva dětí vyrůstajících v zařízeních institucionální péče nebyla jen prázdným pojmem, ale nejvyšší možnou hodnotou. Prosazují hlas dětí, který by měl otevřeně zaznívat a být slyšen. Jejich snahou je posílit hlas dítěte, které se v institucionální péči nachází, a být jeho „prostředníkem“ ve vztahu k institucím, které o životě v ústavních zařízeních rozhodují.

I. Kdo je kdo v systému péče o ohrožené děti

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD, sociálka)

Sociální pracovník či sociální pracovnice z orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který je možná známější jako „sociálka“, by měli ze všech státních orgánů představovat ten, který vám bude při řešení problémů nejbližší. Jeho úkolem je totiž hájit nejlepší zájem dítěte. Váš nejlepší zájem nutně nemusí být to samé, co si přejete, avšak vaše přání a představy jsou při jeho zjišťování velmi důležité. Sociální pracovník / sociální pracovnice by tedy měl/a být stěžejní osobou při řešení vašich problémů.

Kolizní opatrovník

Kolizním opatrovníkem se označuje osoba, která má v soudním řízení, v němž se rozhoduje o tom, zda bude dítě umístěno do dětského domova nebo jiného zařízení nebo přemístěno z jednoho domova do jiného či zda bude vaše ústavní výchova zrušena, vystupovat jako procesní zástupce dítěte. Je to v podstatě takový váš „advokát“, jeho postavení se od advokáta liší pouze v tom, že na rozdíl od advokáta, který by byl vázán vašim názorem, musí kolizní opatrovník jednat ve vašem nejlepším zájmu. Ten se od vašeho názoru může lišit. To však neznamená, že váš názor není pro kolizního opatrovníka důležitý. Právě naopak – váš názor je důležitou součástí vašeho nejlepšího zájmu a čím jste starší a vyspělejší, tím více váš názor určuje obsah vašeho nejlepšího zájmu. V soudním řízení, v němž se rozhoduje o různých otázkách vaší ústavní výchovy, je typicky vašim kolizním opatrovníkem právě sociální pracovník či sociální pracovnice z OSPODu, případně z důvodu střetu zájmu někdo ze sousedního OSPODu.

Soud

Soud je pro vás velmi důležitý, protože je to právě on, kdo dělá ta nejdůležitější rozhodnutí, která se týkají vašeho života. Mějte na paměti, že v procesech, v nichž jsou tato rozhodnutí přijímána, máte postavení účastníka řízení jako jakýkoli jiný dospělý, se všemi právy, která se k takovému postavení váží. Jediným rozdílem mezi vámi a dospělými je, že vám by měl s realizací vašich práv pomoci právě kolizní opatrovník. Příslušný soud by měl být vždy okresní soud, v jehož obvodu jste měli bydliště předtím, než jste se dostali do domova či jiného zařízení. Přehled okresních soudů najdete [zde](#).

Státní zástupce

Státní zástupce pro vás může být poměrně tajemná postava. Jedná se o právníka, který má povinnost za vámi pravidelně dojíždět do dětského domova či jiného zařízení a kontrolovat, zda jsou ze strany ředitele a vychovatelů dodržována vaše práva. Máte právo se na něj kromě jeho pravidelných návštěv obrátit i sami se stížností či dotazem. V některých domovech bývá jeho telefonní číslo např. na nástěnce. Příslušným státním zástupcem pro vás bude okresní státní zástupce, v jehož obvodu se nachází domov či zařízení, v němž jste umístěni. Přehled státních zastupitelství naleznete [zde](#).

Veřejná ochránkyně práv (ombudsmanka)

Veřejná ochránkyně práv (ombudsmanka) představuje nezávislý orgán, který může prošetřovat stížnosti směřující proti státním orgánům i zařízením pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Můžete si tak u ní stěžovat jak na postup vašeho sociálního pracovníka či sociální pracovnice z OSPODu, tak na podmínky v dětském domově či zařízení. Ombudsmanka má za tímto účelem speciálně vytvořené stránky, kontaktní adresy a telefonní čísla, jež jsou určeny výlučně dětem. Tyto stránky jsou dostupné [zde](#). Ombudsmanka nemá žádné donucovací pravomoci,

ale její hlas je velmi důležitý a často se jí podaří zjednat nápravu případných nezákonností.

Česká školní inspekce

Česká školní inspekce představuje další z kontrolních orgánů, jež jsou pro vás dostupné a na který se můžete obrátit se svou stížností, pokud máte za to, že jsou v dětském domově či jiném zařízení porušována vaše práva. Česká školní inspekci na základě vaší stížnosti může provést její prošetření přímo u vás v domově či zařízení. Informace o České školní inspekci i veškeré kontaktní údaje naleznete [zde](#).

Zřizovatel

Zřizovatel je subjekt, který zřizuje dětský domov či zařízení, tj. zajišťuje základní předpoklady pro jeho provoz, především financování, a jmenuje jeho ředitele. V případě dětských domovů jsou zřizovateli typicky kraje, v případě diagnostických ústavů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů to bývá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. I na zřizovatele se lze obracet s podněty a stížnostmi na podmínky v dětském domově a zařízení, ale pro vás může být tato cesta často obtížná, pokud byste po ní měli jít sami. Přístupnější pro vás může být právě např. veřejná ochránkyně práv, která následně může jednat se zřizovatelem vyvolat.

II. Já a soud, moje práva v soudním řízení

Soud, tedy spíše soudce je někdo, kdo pro vás může být poněkud vzdálený. Možná, že jste ho ani nikdy osobně neviděli. Je to ale právě soudce, kdo rozhoduje o tom, jestli vůbec máte být v dětském domově či jiném zařízení a ve kterém. O tomto nikdo jiný rozhodnout nemůže.

VĚDĚLI JSTE, ŽE...

- soud má povinnost nejpozději každých šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody, pro které musíte být v dětském domově nebo jiném zařízení, a za tímto účelem si opatřit váš názor?

Pokud jste již dostatečně vyspělí, soudce by se s vámi měl **nejméně jednou za šest měsíců** setkat a zjistit, jak se vám daří a co byste si přáli. Neznačená to, že vašim přáním musí nutně vyhovět, to často nemusí být možné, ale soudce to musí důsledně odůvodnit. Stejně tak vám musí podat další informace, které má k dispozici a které pro vás mohou být důležité.

1. Kdy jsem dostatečně vyspělý na to, abych se mohl ke svému případu vyjadřovat?

Není pravdou, že byste mohli jednat sami za sebe a vyjadřovat se k záležitosti, které se vás týkají, teprve až vám bude osmnáct. I když jste nezletilí, váš názor je velmi důležitý a vyjádřit jej je vaše právo. Tomu odpovídá povinnost těch subjektů, které přijímají rozhodnutí a opatření, jež se vás mohou týkat, váš názor ve věci zjišťovat a poskytnout vám též všechny informace k tomu, abyste si vůbec svůj názor na věc mohli udělat.

Toto vaše právo není vázáno na zletilost, ale na **rozumovou vyspělost**. Protože příslušné orgány na svou povinnost zjišťovat váš názor a poskytovat vám všechny potřebné informace často zapomínají, zakotvil občanský zákoník domněnku, že **od svých dvanácti let** jste již dostatečně vyspělí na to, aby vám důležité informace o opatřeních, která se vás týkají, byly sdělovány, abyste se mohli k věci vyjádřit.

To, že se jedná o domněnku, je důležité ze dvou důvodů. Za prvé – odpovědné orgány se podle ní nemusí řídit, jedině pokud prokáží, že konkrétně vy, navzdory svému věku, na vyjádření svého názoru a přijetí informací dostatečně vyspělí nejste. A to je velmi těžké. Za druhé – platí, že dostatečně vyspělí na vyjádření svého názoru můžete být i dříve. Ústavní soud namísto věku dvanácti let hovoří o věku **deseti let**.

2. Jaká jsou má práva v soudním řízení?

Povinností soudu je však nejen přezkoumávat nejméně jednou za šest měsíců důvodnost dalšího pokračování vašeho umístění v dětském domově nebo jiném zařízení. Je to právě soud, kdo hned na počátku rozhoduje o tom, zdali vůbec do takového zařízení budete umístěni. Za tímto účelem musí vést tzv. soudní řízení, tj.

nařizuje jednání, na nichž se sejdou všichni zúčastnění a předkládají důkazy a svá vyjádření, která následně soud zhodnotí a na jejichž základě vydá rozhodnutí. I když se vám to tak z vaší osobní zkušenosti nemusí zdát, vy jste plnohodnotným účastníkem tohoto řízení. Co to pro vás znamená? Že v tomto řízení disponujete specifickými oprávněními, a to konkrétně právem:

- osobně se účastnit jednání;
- navrhopvat důkazy;
- vyjádřit se ke všem ostatním důkazům, které navrhl třeba někdo jiný;
- vyjádřit se k tomu, jak by soud měl rozhodnout;
- právem na doručení rozhodnutí soudu a seznámení se s jeho obsahem a
- právem se proti rozhodnutí soudu odvolat v případě, že s ním nebudete souhlasit; odvolání znamená, že vyšší soud se bude zabývat otázkou, zda nižší soud – soud, který zatím o vašem případě rozhodl – rozhodl správně a podle zákona.

3. Kdo mě v řízení zastupuje a jaké jsou jeho povinnosti ve vztahu ke mně?

Všechna tato práva máte vždy a k tomu, abyste je mohli skutečně vykonávat, vám bývá ustanovován procesní zástupce, tzv. **kolizní opatrovník**. Jím je nejčastěji váš sociální pracovník / vaše sociální pracovnice – pracovník/pracovnice „sociálky“ (oficiálně nazývané OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí), anebo pracovnice sousední „sociálky“.

Obecně platí, že váš kolizní opatrovník je povinen vám poskytovat potřebné informace o soudním řízení a zapojit vás do něj, a to přiměřeně vaší vyspělosti a věku. Znovu se zde přitom uplatní výše zmíněná domněnka dvanácti let – tj. **nejpozději od dvanácti let** byste měli být svému koliznímu opatrovníkovi part-

nerem a on by vám měl poskytovat potřebné informace a dát možnost vyjádřit svůj názor, a to nejen k věci samé, např. zda byste si přáli žít v dětském domově, ale též k tomu, jakým způsobem v soudním řízení postupovat. Současně by vás měl informovat o tom, kdy se koná soudní jednání (v jednací síni), a zjišťovat, zda si přejete se jej zúčastnit, či nikoli. Kolizní opatrovník by vás měl rovněž seznámit s obsahem soudního rozhodnutí a zjistit, zda s ním souhlasíte, či zda byste si přáli se proti němu odvolat.

Kolizní opatrovník není vždy vázán vaším názorem, to však neznamená, že není povinen jej zjišťovat. V případě, že kolizní opatrovník nebude postupovat v souladu s vaším názorem, musí vám **vysvětlit proč**, tedy proč je řešení, které navrhuje, pro vás v tuto chvíli lepší a proč by vyhovění vašemu názoru pro vás znamenalo riziko.

CO KDYŽ MŮJ KOLIZNÍ OPATROVNÍK NEPRACUJE ŘÁDNĚ?

Co můžete dělat, pokud váš kolizní opatrovník nepracuje řádně, tj. např.:

- *vás neinformuje o soudním řízení;*
- *nebaví se s vámi o soudním řízení;*
- *nezjišťuje, co si o tom všem myslíte;*
- *neřekne vám, co pro vás bude navrhopvat a nevysvětlí vám proč;*
- *neseznámí vás s obsahem soudního rozhodnutí a*
- *neřekne vám, že máte právo se odvolat, ani nezjišťuje, zda tohoto svého práva chcete využít?*

V takovém případě máte právo si na svého kolizního opatrovníka stěžovat. Jak a komu?

- *Můžete se obrátit přímo na kolizního opatrovníka, pokud víte, kdo jím je, říct mu, co vám v jeho postupu vadí, a pokusit se společně domluvit na řešení, které bude přijatelné pro vás pro oba;*

- můžete se obrátit na svého sociálního pracovníka / svou sociální pracovníci, pokud není kolizním opatrovníkem, celou situaci jemu/jí popsat, a to včetně toho, co byste si ze strany kolizního opatrovníka přáli, a požádat, aby vám pomohl/a nalézt řešení;
- můžete se obrátit na soud – za postup kolizního opatrovníka totiž odpovídá soud a on musí také sledovat, zdali kolizní opatrovník plní své povinnosti tak, jak má; váš dopis soudu může vypadat jakkoli, důležitý je obsah; případně můžete požádat někoho, komu věříte, aby vám s dopisem soudu pomohl; soudy můžete též navrhnout, aby vám kolizním opatrovníkem ustanovil někoho jiného;
- můžete se obrátit na veřejnou ochránkyni práv (ombudsman-ku) – prostřednictvím jejích stránek určených výlučně dětem, a to v případě, že je vaším kolizním opatrovníkem nějaká „sociálka“ (což je nejčastější případ).

Pamatujte si, že váš kolizní opatrovník je tu pro vás a že všechna práva, která mu v soudním řízení náleží, jsou vaše, nikoli jeho. Proto vás musí v maximální možné míře zapojovat do svého postupu vedení soudního řízení a seznamovat vás s tím, co se v soudním řízení děje. Znovu je přitom třeba zdůraznit, že to neznamena, že jej budete moci úkolovat jako např. advokáta, avšak kolizní opatrovník bude vždy povinen vám vysvětlit, proč v konkrétním případě není možné vyjít z toho, co byste si přáli.

4. Mé právo na osobní setkání se soudcem

To, že je kolizní opatrovník povinen vám poskytovat informace a zjišťovat váš názor na různé otázky, ale ještě neznamena, že by stejnou povinnost neměl i **soud**. Soud by se neměl spokojit s tím, že s vámi již promluvil kolizní opatrovník, ale soudce by se s vámi měl sejít osobně i sám.

JAKÁ JSOU MÁ PRÁVA PŘI SETKÁNÍ SE SOUDCEM?

Zákon soudci ukládá povinnost sejít se s vámi osobně a zjistit váš názor na to, jak by měl v soudním řízení rozhodnout. Nejedná se přitom o klasický soudní výsledek, jak jej znáte z filmů nebo seriálů. Jaká u tohoto setkání tedy máte práva? Konkrétně máte právo na to, aby:

- se setkání uskutečnilo mimo jednací síň, např. v kanceláři soudce nebo na jiném vhodném místě;
- se setkání uskutečnilo v nepřítomnosti dalších osob, především vašich rodičů, ale třeba i vašeho sociálního pracovníka / vaší sociální pracovníce;
- se setkání účastnil váš důvěrník, tj. dospělý, který ale nemá žádný vztah k projednávané věci a který vám má poskytnout podporu – např. pracovník z klubu nebo kroužku, kam docházíte.

Soudci na osobní setkání s dětmi často zapomínají a názor dětí si zjišťují právě prostřednictvím OSPODu. To je však v případě, že jste dostatečně vyspělí, chyba. Vaše vyspělost se v tomto ohledu předpokládá nejpozději od vašeho dvanáctého roku věku. Jinými slovy, nejpozději od chvíle, kdy jste dosáhli dvanácti let, byste se měli se soudcem sejít osobně a osobně si o věci promluvit. V případě, že to soudce neudělá a vydá rozhodnutí, aniž by si s vámi promluvil, můžete tento jeho postup napadnout v odvolání, které by vám měl pomoci zpracovat právě váš kolizní opatrovník.

JAKÉ PŘÍPADY UŽ SOUDY ŘEŠILY?

Práve dítěte na osobní setkání se soudcem se dokonce zabýval už i Ústavní soud, a to v případě, který se týkal chlapce, jemuž byla nařízena ústavní výchova z důvodu jeho záškoláctví. Když chlapec dokončil povinnou školní docházku, podala jeho matka návrh na

zrušení ústavní výchovy. Její návrh však byl soudem zamítnut a neuspěla ani s odvoláním. Obrátila se tedy na Ústavní soud, který předchozí rozsudky soudů zrušil právě z toho důvodu, že se soudci osobně s chlapcem vůbec neselekaly a nezjistily jeho názor na věc. Soudy tedy byly povinny rozhodnout o návrhu na zrušení ústavní výchovy chlapce znovu.

Ústavní soud neřekl, že ústavní výchova bude muset být v tomto případě zrušena, ale zdůraznil, že děti starší dvanácti let, a to především v případě, kdy se rozhoduje o jejich umístění do ústavní péče, musí být slyšeny přímo soudcem, přičemž jakýkoli jiný postup má nastávat pouze ve výjimečných případech, které musí být ale odůvodněny.

5. Můžu se do řízení nějak zapojit i sám, bez ohledu na svého opatrovníka?

Důležitá je rovněž otázka vašeho dalšího osobního zapojení do soudního řízení. Jako účastník řízení máte právo osobně se účastnit soudního jednání nebo soudu podávat různá vyjádření a návrhy. Nejlepší je, když se vám dobře spolupracuje s vaším kolizním opatrovníkem, který vám v tomto ohledu pomáhá – domluví se s vámi, jestli se k soudnímu jednání chcete dostavit, anebo vám pomůže zaslat soudu vaše vyjádření. Pokud ale spolupráce s vaším kolizním opatrovníkem nefunguje, tak určitě nic nebrání tomu, abyste se na soud obraceli přímo. Vše, co soudu pošlete, musí soud zařadit do vašeho spisu a musí s tím dále pracovat. Pokud tedy takto vyjádříte nějaký svůj názor a soud se s ním neztotožní, tj. rozhodne jinak, než byste si přáli, musí své rozhodnutí náležitým způsobem odůvodnit – vysvětlit, proč vašemu názoru nemohl vyhovět.

CO MUSÍ VÁŠ DOPIS SOUDU OBSAHOVAT?

Napsat soudu tedy můžete i sami, i když pokud máte nějakého dospělého, kterému věříte a který vám s tím pomůže, je to vždy lepší. A nejlepší je, když tento dospělý je současně vaším kolizním opatrovníkem. Nicméně se může stát, že žádného takového dospělého mít nebudete. Co tedy musí váš dopis v takovém případě obsahovat?

- *označení, kterému soudu je určen – tímto soudem by měl být okresní soud podle vašeho bydliště předtím, než jste přišli do dětského domova nebo jiného zařízení; přehled okresních soudů najdete [zde](#);*
- *informaci o tom, jaké věci se týká – věc přitom můžete označit jako „ve věci péče o nezletilého/nezletilou“ a doplnit vaše jméno a k tomu připsat, proč vlastně soudu píšete (např. vyjádření k návrhu na nařízení ústavní výchovy; návrh na zrušení ústavní výchovy apod.);*
- *informaci o tom, kdo jej činí – tedy vaše jméno, datum narození, bydliště před umístěním do dětského domova nebo jiného zařízení a informaci o tom, v jakém dětském domově či zařízení se toho času nacházíte;*
- *informaci o tom, čeho se domáháte – soudu popíšete své přání;*
- *váš podpis;*
- *datum.*

Jakéhokoli psaní soudu se vůbec nemusíte bát. Platí totiž, že soud je povinen zabývat se především obsahem, tedy tím, co vyjadřujete, nikoli formou vašeho dopisu, tj. zda jste napsali vše tak, jak je to obvyklé. Hlavní je, aby se některé informace k soudu dostaly, soud se pak s vámi již může dál spojit a vyjasnit vše, co úplně jasné nebylo.

6. Maximální doba trvání ústavní výchovy

Měli byste také vědět, že soud nerozhoduje pouze o vašem prvním umístění v dětském domově nebo jiném ústavním zařízení. Ústavní výchovu lze totiž ze zákona nařídit **maximálně na tři roky**. Poté musí soud rozhodnout znovu – znovu vést celé řízení (včetně dokazování), nařizovat soudní jednání a vydat rozhodnutí. Znovu tedy budete mít veškerá svá procesní práva – právo na informace o řízení, právo vyjádřit svůj názor, právo osobně se účastnit jednání, právo na odvolání.

Rovněž o jakémkoli vašem přemístění do jiného zařízení může rozhodovat jediné soud, nikdo jiný.

III. Já a „sociálka“

„Sociálka“ neboli spisovně Orgán sociálně-právní ochrany dětí by pro vás měl být stěžejním partnerem, i když je pravda, že v praxi tomu tak často není. Sociálka představuje v systému státních orgánů ten orgán, jehož úkolem je chránit váš tzv. nejlepší zájem. Ve vašem nejlepším zájmu nemusí být vždy přesně takové řešení, které byste si přáli. Vždy je však povinností sociálky o tomto s vámi hovořit a vysvětlovat vám, proč se navzdory vašemu přání přiklání k jinému řešení, než navrhuje.

Povinností vašeho sociálního pracovníka či vaší sociální pracovnice je zpracovat tzv. **individuální plán ochrany**. To je základní dokument, který vymezuje, jakých cílů by mělo být ve vašem případě dosaženo, jaká opatření budou za tímto účelem přijata, dokdy a kdo je za jejich realizaci odpovědný. Váš individuální plán ochrany by měl být s určitou a poměrně krátkou pravidelností přezkoumáván a aktualizován **a čím jste starší a vyspělejší, tím více byste měli být vtaženi do procesu jeho tvorby a určování jeho obsah.**

VĚDĚLI JSTE, ŽE...

*váš klíčový pracovník či pracovnice ze „sociálky“ má povinnost vás v dětském domově **nejpozději jednou za tři měsíce navštívit**? Ano, je to tak. A stejnou povinnost má i ve vztahu k vašim rodičům či jiným příbuzným, u kterých jste předtím žili. To nemusí dělat, pokud by vaši rodiče nebo příbuzní byli nezvěstní nebo pokud by takové návštěvy a nabízenou pomoc odmítli. Vás však váš pracovník či pracovnice musí navštívit vždy.*

Úkolem pracovníka či pracovnice ze „sociálky“ je nejen pomoci vám a vaší rodině plánovat taková opatření, která by měla směřovat k tomu, abyste v dětském domově či jiném zařízení nemuseli strávit více času, než je nezbytně nutné, ale rovněž dohlížet na to, že ze strany vychovatelů a ředitele zařízení **nedochází k porušování vašich práv**.

Z tohoto důvodu máte právo hovořit se svým pracovníkem či pracovnící ze „sociálky“ **bez přítomnosti třetích osob**. Nemusíte přitom čekat, až za vámi váš pracovník či pracovnice v tříměsíčním intervalu dorazí. Vy sami máte právo prostřednictvím vychovatelů či ředitele o osobní rozhovor se svým pracovníkem či pracovnící **požádat**. Stejně tak máte právo mu **napsat**, ať už je obsahem vašeho dopisu jakékoli trápení či dotaz, a nikdo ze zařízení není oprávněn váš dopis otevírat a číst jej. V tomto případě si už s formou vašeho dopisu nemusíte vůbec lámat hlavu. **Váš sociální pracovník/pracovnice by neměl/a fungovat jako úředník, ale jako někdo, kdo je tu pro vás a kdo by ze všech státních orgánů k vám měl mít nejvíce partnerský přístup**. Je nám jasné, že takto to často v praxi nemusí fungovat a že vaše zkušenost může být jiná, ale v těchto případech to možná můžete být právě vy, kdo přiměje pracovníka či pracovnici plnit svou úlohu tak, jak má, tj. zaujmout k vám partnerský přístup, poskytovat vám dostatek informací a zahrnout vás do procesu plánování dalších opatření, a to až do doby, kdy se stanete dospělými. To však na druhé straně **od vás rovněž vyžaduje jistou míru odpovědnosti a aktivity**, tj. nečekat, že někdo pro mě přijde s řešením, ale sám nad možnými řešeními přemýšlet a ostatní vnímat jako někoho, s kým je můžu konzultovat a kdo mi v případě, že budou realizovatelná, s jejich realizací pomůže.

CO MÁ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK ČI PRACOVNICE Z OSPOD UDĚLAT, KDYŽ ZJISTÍ, ŽE JSOU VAŠE PRÁVA V ZAŘÍZENÍ PORUŠOVÁNA?

V případě, že sociální pracovník či pracovnice přijde na to, že jsou vaše práva v zařízení porušována, má povinnost tuto skutečnost bez zbytečného odkladu oznámit, a to hned několika subjektům. Komu konkrétně?

- *Zřizovateli zařízení, což bude typicky v případě dětského domova kraj, v případě dětského domova se školou nebo výchovného ústavu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;*
- *soudu, který vaši ústavní výchovu nařídil;*
- *a svému nadřízenému pracovníkovi.*

Mnoho porušení přitom může být zakotveno už přímo ve vnitřním řádu vašeho zařízení. To není vůbec neobvyklé, právě naopak. Problematické může být příliš rigidně stanovená organizace dne (pevný a detailní harmonogram jako na táboře) nebo využívání vašich práv jako odměny či trestu za vaše dobré nebo špatné chování (propustky za rodiče, samostatné vycházky, návštěvy v zařízení apod.). Nebojte se tedy s čímkoli, co se vám nezdá, obrátit na svého sociálního pracovníka. Pokud bude své povinnosti plnit správně, měl by vám buď vysvětlit, proč se nejedná o porušení vašich práv, anebo v případě, že se skutečně jedná o porušení (jako v námi uvedených případech), tuto skutečnost oznámit všem zmíněným subjektům a pracovat s ředitelem na nápravě.

Je třeba si uvědomit, že sociální pracovník či pracovnice disponuje **řadou návrhových oprávnění směrem k soudu**. Takový pracovník může např. podat i návrh na zrušení ústavní výchovy. Anebo vám pomoci s přípravou vašeho vlastního návrhu, který může podpořit svým stanoviskem. Vaše právo navrhnout zrušení ústavní výchovy samozřejmě není podmíněno tím, že sociální pracovník či pracovnice bude s takovým návrhem souhlasit. Na soud se určitě můžete obrátit i samostatně. Avšak v případě, kdy vás sociální pracovník či pracovnice podpoří, máte větší šanci, že se svým návrhem uspějete.

U KOHO SI MŮŽU NA SVÉHO SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA ČI PRACOVNICE STĚŽOVAT?

Důležité je nejen vědět, co všechno má sociální pracovník či pracovnice vykonávat a jak si při tom má počínat, ale rovněž i to, kam se můžete obrátit v případě, že máte pocit, že váš sociální pracovník či pracovnice nepostupuje správně, anebo k němu či k ní zkrátka cítíte nedůvěru. V takové situaci máte v podstatě **dvě možnosti**:

- *stěžovat si u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností, u něhož je váš klíčový pracovník či pracovnice zařazen/a – typicky se jedná o obecní úřad obce s rozšířenou působností podle vašeho trvalého pobytu. Obec s rozšířenou působností přitom s určitou mírou zjednodušení značí pouze to, že v případě, že máte trvalý pobyt v nějaké menší vesničce, bude příslušné nejbližší město. V tomto případě většinou vaši stížnost vyřídí některý z nadřízených vašeho pracovníka či pracovnice, a to do šedesáti dnů ode dne, co jim byla doručena, přičemž vy se způsobem vyřízení stížnosti, tj. s tím, zda vám dal nadřízený vašeho klíčového pracovníka či pracovnice za pravdu, musíte být seznámeni. Pokud byste s vyřízením stížnosti nebyli spokojeni, můžete se obrátit na příslušný **krajský úřad** – tj. krajský úřad, v jehož obvodu se nachází obecní úřad obce s rozšířenou působností.;*
- **stěžovat si u veřejné ochránkyně práv (ombudsmanky),** prostřednictvím jejích stránek určených výlučně dětem: <http://deti.ochrance.cz/>.

IV. Já a ředitel zařízení, moje práva v dětském domově či jiném zařízení

Velmi důležitým člověkem ve vašem životě je samozřejmě ředitel zařízení. Ten má ve vztahu k vám řadu oprávnění, to určitě víte. Avšak je důležité si uvědomit, že **ani oprávnění ředitele nejsou neomezená**.

Základním nástrojem, který ředitel a vychovatelé pro práci s vámi mají, je rovněž určitý druh vašeho individuálního plánu, který se v dětských domovech a jiných školských zařízeních podle zákona označuje jako **program rozvoje osobnosti**. I v případě programu rozvoje osobnosti přitom platí to, co bylo výše uvedeno ve vztahu k vašemu individuálnímu plánu ochrany dítěte, zpracovávaného vaším sociálním pracovníkem či pracovníci z OSPODu. Čím jste starší a vyspělejší, tím více byste měli být zapojeni do procesu jeho tvorby a určovat jeho obsah.

Ředitel zařízení má ze zákona povinnost vás seznámit s vašimi právy a povinnostmi. Ty naleznete nejen ve vnitřním řádu, ale především v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Často se stává, že vnitřní řád zákonu plně neodpovídá. V takovém případě se však ty části vnitřního řádu, která zákonu odporují, nesmí vůbec aplikovat. **Nejtypičtějším příkladem tohoto stavu je využívání řady vašich oprávnění v rámci systému odměn a trestů za vaše chování v ústavu a plnění vašich povinností.** O jaká práva se typicky jedná?

- právo na dovolenku, propustku pro pobyt u rodičů;
- právo na návštěvu rodiče nebo jiné osoby blízké;
- právo na návštěvu dalších osob – např. kamarádů;

- právo na samostatnou vycházku;
- právo na své osobní věci;
- právo na přístup k internetu.

1. Právo na dovolenku, propustku pro pobyt u rodičů

Poměrně často se lze setkat s případy, kdy je dítěti ze strany ředitele zařízení či některého vychovatele sděleno, že tentokrát na víkend nebude moci jet k rodičům, protože se nechoval správně nebo protože mělo nějaký jiný problém. Takový přístup je však nezákonný.

Vaše právo pobývat mimo zařízení není závislé na tom, jak se v zařízení chováte. Ředitel je navíc v tomto ohledu vázán stanoviskem vašeho pracovníka či pracovnice ze sociálky, kteří se vyjadřují k tomu, jestli je pobyt u vašich rodičů či jiných vašich příbuzných možný, či nikoli. V případě, že vám možnost takového pobytu zamítne, musí o tom vydat tzv. správní rozhodnutí, tj. „papír“, kde bude uvedeno, že se vám pobyt u rodičů či jiných vašich příbuzných nebo osob blízkých zamítá a z jakých důvodů. Proti tomuto rozhodnutí se můžete odvolat ke krajskému úřadu (v případě diagnostického ústavu na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Jaký je tedy postup v případě, že máte zájem o dovolenku?

1. Podejte písemnou žádost řediteli, případně mohou žádost podat vaši rodiče;
2. ředitel má povinnost s touto žádostí oslovit OSPOD a vyžádat si jejich stanovisko, které je pro něho závazné;
3. na základě tohoto stanoviska ředitel pobyt buď povolí, anebo zamítne; v případě, že je vám pobyt zamítnut, musí o tom ředitel vydat správní rozhodnutí;

4. v případě, že s rozhodnutím ředitele (tedy i stanoviskem sociálky) nesouhlasíte, můžete podat odvolání; to budete adresovat krajskému úřadu (pokud jste v diagnostickém ústavu, tak Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy), ale podáte jej u ředitele; ředitel je povinen jej krajskému úřadu (ministerstvu) předat k vyřízení.

2. Právo na návštěvu rodičů a jiných blízkých osob

Vaše právo na to, aby vás v zařízení navštěvovali vaši rodiče a jiné osoby vám blízké (typicky další příbuzní – sourozenci, babička s dědou), je v podstatě neomezitelné. V praxi se často stává, že vnitřní řád vymezí vašim příbuzným návštěvní dny, tedy dobu, kdy vás můžou navštívit, anebo stanoví, že návštěva je možná jen po předchozím ohlášení. Obojí však odporuje zákonu a ve vnitřním řádu ani v praxi zařízení by se podobná ustanovení neměla vyskytovat. Pokud se tam vyskytují, můžete na ně upozornit např. pracovníka či pracovníci z OSPODu, státního zástupce či veřejnou ochránkyni práv (ombudsmanku).

Na návštěvy svých příbuzných máte právo a zařízení by vám v tomto směru mělo spíš vycházet vstříc, ne vytvářet další překážky pro jeho uplatnění (např. právě stanovením návštěvních dnů či podmíněním návštěvy předchozím ohlášením těch, kteří vás chtějí navštívit). **Ředitel zařízení návštěvu rodičů či jiných osob blízkých může zakázat nebo právě probíhající přerušit jedině v případě, že by se vaši rodiče či jiné osoby blízké dopustili nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na vaši výchovu.**

Jaké případy lze pod touto charakteristikou rozumět? Pouze ojedinělé případy, kdy by např. vaši rodiče dorazili na návštěvu pod vlivem alkoholu anebo by se během návštěvy začali projevovat silně agresivně. Rozhodně však nelze z tohoto důvodu zakázat návštěvy vašim rodičům či jiným osobám blízkým jednou pro vždy. Zakaz nebo přerušeni se bude týkat vždy jedné konkrétní návštěvy a chování vašich rodičů či jiných osob blízkých během této návštěvy. Nikdy nelze tímto způsobem zakázat návštěvy do budoucna. K tomu je oprávněn případně pouze soud, nikoli ředitel zařízení.

3. Právo na návštěvu dalších osob – např. kamarádů

Právo na návštěvu jiných osob, než jsou vaši rodiče a jiné osoby blízké, se už řídí trochu jinými pravidly. Pořád platí, že se jedná o vaše právo a nemělo by tak být využíváno jako odměna či trest za to, jak se v zařízení chováte. Ředitel zařízení vám je však v případě, že se prokazatelně dopustíte vážnějšího porušení pravidel, která ve vašem dětském domově či jiném zařízení platí, může omezit. Takové opatření zákon nazývá jako **opatření ve výchově**. Jeho uložení však není tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Jedná se o oficiální potrestání, které je ředitel povinen zaznamenat do vaší dokumentace, aby jakýkoli kontrolní orgán mohl ověřit, že vám nebylo uloženo v rozporu se zákonem. Jedná se dokonce o opatření, při němž ředitel zařízení vystupuje v pozici správního orgánu, tedy orgánu, který vykonává státní moc. To se nutně musí odrážet na požadavcích, kterým při svém rozhodování musí dostát. Jedním z nejdůležitějších je ten, že vám ředitel musí **dát prostor, abyste se mohli k věci vyjádřit** – k tomu, jak to všechno bylo, zda jste skutečně stanovená pravidla porušili, a pokud ano, tak jaké byly vaše důvody k takovému chování. Jedná se v podstatě o vaše právo na obhajobu. V jednom dětském domově ředitelka postupovala tak, že o uložení opatření ve výchově rozhodla společně s vychovatelem na poradě a dítěti dala prostor pro vyjádření až následovně. To je ale špatný postup. V případě, že je vaše stanovisko zjišťováno až v okamžiku, kdy je již rozhodnuto, vám bylo upřeno právo vše vysvětlit. S uloženu sankcí sice bezprostředně po jejím uložení nic neuděláte, ale rozhodně stojí za to, informovat o tom některý z kontrolních orgánů – vašeho sociálního pracovníka či pracovníci z OSPODu, státního zástupce, Českou školní inspekci či veřejnou ochránkyni práv (ombudsmanku), aby se do budoucna přístup ředitele změnil a vaše práva byla více respektována.

Maximální rozsah, v jakém vám mohou být omezeny návštěvy třetích osob, tj. osob odlišných od vašich rodičů a osob blízkých (jejich návštěvy naopak nemohou být omezeny vůbec), činí **třicet dnů ve třech po sobě jdoucích měsících**.

V souvislosti s ukládáním opatření ve výchově zároveň platí, že pravidlo, které jste porušili a za jehož porušení jste trestáni, nesmí samo odporovat zákonu. To se v praxi občas stává. Jak jsme psali již výše, vnitřní řády často obsahují řadu ustanovení, která odporují příslušnému zákonu (zákon č. 109/2002 Sb.). Z tohoto důvodu je velmi důležité, abyste svá práva skutečně znali a uměli rozpoznat, jaké pravidlo vnitřního řádu je v pořádku a jaké již nikoli. V případě, že máte pochybnosti, určitě neuděláte chybu, když se s někým poradíte – ať již s některým z výše zmíněných kontrolních orgánů (OSPOD, státní zástupce, Česká školní inspekce, veřejná ochránkyně práv) nebo s naší právní poradnou.

4. Právo na samostatné vycházky

I když to bude znít zvláště, v případě, že máte nařízenou ústavní výchovu (a nikoli uloženu ochrannou výchovu), není samostatná vycházka za odměnu. Zákon stanoví, že od sedmi let máte na samostatnou vycházku právo. Ze zákona sice současně vyplývá, že vycházku musí odsouhlasit vychovatel, avšak „odsouhlasit“ neznamena povolit. Souhlas vychovatele je potřeba především proto, aby vychovatelé měli přehled o tom, kdo z vás je na vycházce a kde se pohybujete, a aby stanovili základní pravidla vycházky, která však musí odpovídat vašemu věku a vyspělosti. Vychovatel může v určitých situacích udělení souhlasu odepřít, ale pouze pokud k tomu má důvod – např. pokud nemáte splněnu přípravu do školy. I v těchto případech však musí přistupovat přiměřeně vašemu věku a vyspělosti – větší prostor pro takové usměrňování bude především u mladších dětí. Čím jste starší, tím víc je na vaší odpovědnosti se do školy připravovat samostatně, a vychovatel vás tedy nebude muset v tomto ohledu „řídít“ jak mladší děti. Jeho úkolem bude spíš prevence, abyste školu výrazně nezanedbávali.

Neudělení souhlasu vychovatelem však může být překážkou samostatné vycházky pouze v jednotlivých případech. Pokud by omezení vycházek mělo trvat delší dobu, lze vám jej uložit zase jen jako tzv. **opatření ve výchově**, o kterém rozhoduje vždy ředitel zařízení. Opět přitom platí, že než ředitel k uložení takového opatření přistoupí, musí vám dát **prostor se k věci vyjádřit**.

Důležité je rovněž to, že takové omezení nebo zákaz vám mohou být uloženy opravdu pouze v případě prokázaného porušení vašich povinností. Špatný prospěch ve škole neznamena vždy porušení povinností. Při určování toho, jestli v takovém případě porušujete své povinnosti, nebo ne, není až tak důležité, jakou dostane známku, ale váš přístup k přípravě do školy.

Dále je důležité, že opatření ve výchově ve formě omezení nebo zákazu vycházek může trvat **pouze po omezenou dobu, kterou ředitel stanoví**. Ředitel přitom nemůže překročit maximální možnou délku stanovenou vnitřním řádem domova. Do vnitřního řádu domova můžete nahlédnout a ověřit si, že domov neporušuje vaše práva.

Dětský domov musí mít také nějaká vnitřní pravidla svého fungování. Takovým pravidlem může být např. stanovení večerky. To nemusí odpovídat situaci dětí z rodin, které se v případě, že už jsou starší, mohou např. v pátek nebo v sobotu na diskotéce zdržet delší dobu. Měli byste se společně snažit hledat nějaký rozumný kompromis a způsob řešení, které vám do určité míry umožní účastnit se aktivit společně se svými vrstevníky za alespoň trochu srovnatelných podmínek a které by příliš nenarušilo chod domova.

5. Právo na osobní věci (mobilní telefon aj.)

Posledním významným právem, kterému se v souvislosti s oprávněními ředitele budeme věnovat, je právo na své osobní věci. Co to jsou osobní věci? Třeba mobilní telefon, vlastní oblečení, kosmetika, knížky a cokoli dalšího, co patří jen vám. V rodině přitom často platí, že vám rodiče nějakou osobní věc zabaví, když vás chtějí potrestat. Může toto ale udělat i ředitel?

Odpověď může být komplikovanější, ale obecně platí, že ředitel toto může udělat jedině v případě, že se jedná o věc, která ohrožuje vaši výchovu, zdraví nebo bezpečnost. Žádná věc vám tedy nesmí být zabavena z důvodu trestu. Především ne takové věci, jako je např. mobilní telefon, protože to je váš důležitý kontakt

s okolním světem, včetně vašich rodičů a jiných blízkých osob, a tento kontakt nesmí být ze strany ředitele či vychovatelů omezován, s výjimkou případů, kdy by takové omezení stanovil soud.

Veřejná ochránkyně práv (ombudsmanka) v souvislosti s mobilními telefony dokonce zdůraznila: **„Zásadně nesouhlasím s postupem, kdy děti musí odevzdat své mobilní telefony a během pobytu v zařízení k nim nemají přístup. Ředitel zařízení je oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí převzít od dítěte do dočasné úschovy cenné předměty a předměty ohrožující výchovu, zdraví či bezpečnost dětí. Lze stěžít tvrdit, že mobilní telefon u všech dětí takovou věc představuje. Dítě má mít možnost používat svůj mobilní telefon a mít k němu v podstatě neomezený přístup. Lze samozřejmě zakázat používání mobilního telefonu během společných aktivit, v době nočního klidu apod. Možnost bezpečně si svůj mobilní telefon uložit by měla být samozřejmostí.“**

6. Právo na přístup k internetu

Dalším vašim důležitým právem, s jehož uplatňováním můžete mít problémy, je přístup k internetu. Ani přístup k internetu by neměl být využíván jako odměna či trest za vaše dobré či špatné chování. I to kritizovala veřejná ochránkyně práv, která zdůraznila, že dnes je již používání internetu mezi dětmi standardem. Navíc se jedná o **levný komunikační prostředek**, „což boří jednu z možných bariér kontaktu s blízkými. V neposlední řadě se pro některé děti může jednat o **jediný nástroj diskrétního kontaktování vně instituce například za účelem podání stížnosti**“.

Právě z těchto důvodů dospěla veřejná ochránkyně práv k závěru, že děti v dětských domovech či jiných zařízeních by měly mít možnost přístupu na internet, přičemž z výchovných důvodů je ospravedlnitelné, pokud je blokován přístup k některým stránkám. Nikoli však k internetu jako takovému.

Ani přístup k internetu tak nelze využívat v rámci odměn a trestů.

7. Právo na odchodné

Velmi důležité a velmi diskutované právo, je právo na tzv. odchodné, tedy nějaký věcný dar či finanční částku v okamžiku, kdy dětský domov nebo jiné zařízení opouštíte, protože jste se stali dospělými. Toto právo činí v praxi velké problémy, protože zákon jej garantuje pouze na obecné úrovni. Konkrétní částku odchodného upravuje vyhláška, která stanoví, že to může být „až 25 000,- Kč“. A to v praxi dělá problém – „až 25 000,- Kč“ totiž znamená, že to teoreticky může být i 0 anebo 1 000,- Kč. Bohužel i k takovým případům dochází.

Pro vás je při odchodu důležité, abyste měli především kam jít. Abyste měli zajištěné bydlení a dostatečné prostředky pro pokrytí základních potřeb – stravy, základního ošacení apod. Tyto své nároky můžete pokrýt buď odchodným, avšak i to velmi rychle utratíte. Jedná se totiž o jednorázovou částku. Důležité je tak hledat s dostatečným předstihem bydlení (a to případně i ve formě domu na půl cesty), případně si vyřídit potřebné sociální dávky. Ředitel a vychovatelé mají povinnost vám s tímto pomoci. Nesmějí vás nechat odejít nezaopatřené, pokud si to sami nebudete přát a spolupráci s nimi odmítat.

Současně svůj odchod můžete řešit i se svým sociálním pracovníkem či sociální pracovnící z OSPODu, ti vás možná, s ohledem na to, že jste již zletilí, zkontaktují se svým kolegou, tzv. sociálním kurátorem. To je člověk, který je schopen vám rovněž s vyřízením všeho potřebného pomoci. Nesmíte však čekat, že vše udělá za vás. Aktivní budete muset být v těchto případech i vy, ostatní vás však rádi podpoří a poskytnou nezbytné informace i pomoc.

8. Komu si můžu stěžovat v případě, že jsou má práva porušována?

Výše jsme popsali řadu vašich oprávnění, která ve vztahu k řediteli zařízení, případně i vychovatelům máte. Často se však stává, že tato vaše práva jsou porušována, a to dokonce na úrovni vnitřního řádu domova či jiného zařízení. Kam se můžete v takovém případě obrátit? Možností máte několik a je jen na vás, komu

budete v této věci nejvíce důvěřovat. V případě porušení vašich práv se můžete obrátit na:

- **svého sociálního pracovníka či sociální pracovníci ze sociálky;**
- **státního zástupce**, který nad vaším zařízením vykonává tzv. dozor, tj. okresní státní zástupce, v jehož obvodu se domov či zařízení, v němž jste umístěni, nachází (přehled státních zastupitelství naleznete [zde](#));
- **Českou školní inspekci jako kontrolní orgán** (informace o České školní inspekci, včetně kontaktů, naleznete [zde](#));
- **veřejnou ochránkyni práv (ombudsmanku)**, a to prostřednictvím [stránek, které jsou určeny speciálně a výlučně pro děti](#);
- **zřizovatele vašeho domova či jiného zařízení**, jímž je v případě dětských domovů typicky kraj, v případě dětských domovů se školou, výchovných ústavů a diagnostických ústavů Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy; cesta řešení problémů přes zřizovatele vám však může často dělat největší problémy, a bude tak pro vás lepší, když dříve získáte svého „spojence“, který následně již se zřizovatelem bude problém řešit sám.

Pokud máte strach z toho, co vaše stížnost může způsobit, a z toho, že se k vám v domově v návaznosti na vaši stížnost mohou začít chovat špatně, ale přesto byste svůj problém rádi nějakým způsobem řešili, doporučujeme vám obrátit se právě na veřejnou ochránkyni práv (ombudsmanku). Pracovníci její kanceláře se snaží v maximální míře respektovat vaše přání i důvěrnost informací, které od vás získají.

V. Kdy můžu jednat sám za sebe?

Velmi důležitou oblastí, se kterou se jistě potýkáte, je otázka, v jakých záležitostech můžete jednat sami za sebe a kdy musíte být zastoupeni nějakým dospělým – typicky vašimi rodiči, kteří ve většině případů mají postavení vašich zákonných zástupců, ale rovněž ředitelem zařízení. Ředitel zařízení má totiž ze zákona oprávnění vás zastoupit v běžných záležitostech, a pokud vaši zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo o vás nejeví skutečný zájem, je oprávněn vás podle zákona zastoupit i ve věcech zásadní důležitosti, vyžaduje-li to váš zájem.

V praxi naší poradny jsme se tak jednou setkali s téměř osmnáctiletou dívkou, která si chtěla na své střední škole podat žádost o opakování ročníku, ale ředitelka jejího domova odmítla žádost podepsat. Na právní poradnu se obrátila s dotazem, zda může žádost podepsat i sama. Co myslíte?

Odpověď by měla znít, že může. I když třeba vaše škola hovoří o tom, že něco musí být podepsáno vašimi zákonnými zástupce (případně ředitelem domova či jiného zařízení), **neznamená to nutně, že když to podepíšete sami, není takový podpis relevantní. Platí totiž, že jste způsobilí k takovým právním jednáním, která odpovídají vaší rozumové vyspělosti.** Svou způsobilost jednat sami za sebe nabýváte postupně a ostatní musí tuto skutečnost respektovat. Zvláště pokud se již blížíte hranici dospělosti, měli byste být způsobilí většinu právních úkonů činit samostatně.

VI. Zajímá někoho můj názor?

To může být otázka, kterou si asi často kladete. A možná máte časo pocit, že nikoho nezajímá. Odpověď je však zcela jiná – **musí**. Vy máte základní právo na vyjádření svého názoru ve všech záležitostech, které se vás týkají. Jedná se o důležitou součást vašeho nejlepšího zájmu, který sice nemusí být zcela totožný s vaším názorem, avšak čím jste starší, tím více váš názor obsah vašeho nejlepšího zájmu určuje.

Všechny subjekty, které jsme zmínili výše, tedy sociálního pracovník či sociální pracovnice z OSPODu, soudce, státní zástupce, ředitel i vychovatel zařízení mají ze zákona uloženou povinnost váš názor zjišťovat v návaznosti na váš věk a míru vyspělosti. Čím jste starší, tím více se pro ně z hlediska práva stáváte partnery. To se však však nezbytně váže s potřebou odpovědného přístupu z vaší strany. Z vás se postupně stává odpovědný určovatel vlastního života, kterému musí být poskytovány informace, na jejichž základě činí svá informovaná rozhodnutí. Dospělí se postupně dostávají do pozice podporovatelů a pomocníků, avšak i jejich pomoc bude nutně závislá na míře vaší odpovědnosti a aktivního přístupu. Jinými slovy **partnerství je oboustranný vztah** a i vy se postupně musíte stávat čím dál více partnerem a nečekat, že to budou právě dospělí, jež budou přinášet spásná řešení vašich případných problémů. Neaktivnějším hráčem při hledání řešení nakonec stejně budete muset být zase vy, ale pokud do tohoto procesu budete dávat dostatek vlastní energie, potřebná pomoc a podpora se vám nakonec vždy dostanou.

VII. Otázky a odpovědi

1. Rodina

V této kapitole se podíváme na otázky, které se týkají rodiny. Zajímá vás, zda existují nějaká pravidla pro kontakt s rodinou, když jste v dětském domově? Víte, zda máte právo vědět, kdo jsou vaši rodiče a kde žijí?

Účelem poskytování ústavní výchovy je vytvořit dítěti vhodné prostředí a v maximální možné míře nahrazovat přirozené prostředí (rodinu) a plnit její funkce. Jednou ze základních zásad realizace ústavní výchovy by tedy měla být normalita prostředí (život tak jako v běžné rodině) a posilování samostatnosti a schopností dítěte. Dětský domov nemůže zakázat dítěti, aby se vídalo se svými rodiči, sourozenci nebo jinými příbuzným. Takový trest v zákoně nikde nenajdeme, a pokud by dětský domov dítěti zakazoval se vídat se svými příbuznými, znamenalo by to porušení jeho práv. Dětský domov by měl pomáhat dítěti najít cestu k rodině a k obnově rodinné vazby, pokud o sebe dítě a rodiče projevují zájem. Ředitel domova může pouze zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů a jiných příbuzných v případě, že by se chovali nevhodně a nepříznivě na dítě působili, ale k tomu by ale mělo docházet pouze ve výjimečných případech.

1.1 Mám právo na informace o své rodině a o svém životě?

PŘÍBĚH:

Moje máma o mě stále projevovala zájem, ale způsobem, který mi ubližoval a kterému jsem nerozuměla. Nikdo mi nikdy moc nevysvětlil, co s mámou vlastně je, proč se chová tak, jak se chová. Fakt není lehké, když rodič přijede do děčáku a dělá divné věci. Sedíte, stydíte se a brečíte. No a přijdou další děti a smějí se: „Hele tvoje máma, koukni na ní, co zase dělá.“ Některé tety se snažily pomoci, vysvětlit co

a proč, ale sami moc nevěděly. Některé tety byly hodně odměřené. Až jako větší, když jsem se sama začala zajímat, jsem pochopila, že máma je duševně nemocná. Až později jsem pochopila, že máma dělala všechno pro to, aby mě dostala z děčáku pryč. Až zpětně jsem ocenila a pochopila, že přes to všechno, co mi máma prováděla, se o mě vlastně starala a měla mě ráda. Až nyní jí můžu poděkovat.

Miška

ODPOVĚĎ:

Dobrý den, Miško,

každé dítě v dětském domově by mělo dostat dostatečnou podporu při poznávání svého osobního příběhu, příběhu své rodiny. Tuto povinnost upravují i standardy kvality, vztahující se na činnost dětských domovů, které dětskému domovu zpřesňují, jaké má vůči dětem povinnosti a jak by mělo vypadat prostředí, ve kterém děti žijí. Standardy kvality specifikují, že každé dítě má právo na uchování fotografií ze života dítěte, předmětů symbolizujících vzpomínky, vedení podstatných informací. Tím se rozumí i to, že vám někdo z vychovatelů řekne, jak jste se do domova dostali nebo třeba jestli máte sourozence. Dětský domov má povinnost aktivně vytvářet podmínky pro udržování kontaktu dítěte s rodinou ve formě návštěv anebo telefonického a písemného kontaktu.

S pozdravem za poradnu
Kamila

ZKUŠENOSTI VTEŘINY POTÉ:

Rozdílné zkušenosti s tím, jak jsou informovány děti o důvodech jejich umístění do zařízení (dostatečné i nedostatečné), a nejasný přístup dítěte k informacím v osobních složkách. Existují zpravidla dva druhy složek: zápisy vychovatelů a vedení žurnálu a dále složky u sociálních pracovníků, které obsahují důležitou osobní dokumentaci dítěte – vysvědčení, informace o rodině, lékařské zprávy apod. Dítě o složce někdy ani neví, a pokud požádá o přístup k ní sociální pracovníci, tak mu je přístup odepřen. Při odchodu z domova byly předány jen kopie vysvědčení (originály zůstaly domovu) nebo dítě nedostalo vůbec nic (odepřeno). Nejasné

jen nejen to, jaký má přístup dítě ke složce, ale rovněž co je jeho vlastnictví. Dítě při příchodu do dětského domova neví, kam jede, nezná důvody umístění, délku umístění, informace o zařízení – pravidla, práva, povinnosti apod.

Doporučujeme transparentnější přístup k informacím, které se bezprostředně týkají dítěte a jeho identity.

ZDROJE

Povinnost dětského domova poskytnout dítěti informace o jeho životním příběhu a umožnit kontakt s rodinou upravují tzv. standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, v bodech 2.14 a 2.15. Tyto standardy si vy (nebo vedení dětského domova) můžete pročit [zde](#).

1.2 Můžou mě poslat do jiného dětského domova, pryč od sourozenců?

PŘÍBĚH:

U nás v domově funguje taková věc, že když je někomu patnáct, tak ho pošlou do děčáku se školou v jiném městě i přesto, že se mu tam do té školy a jinýho děčáku nechce. Pro mě je to o to horší, že mám dva mladší sourozence, které tu teď budu muset nechat, protože už mi bylo patnáct a za pár měsíců mě to čeká. Na jednu stranu jsem rád, že konečně uvidím svého staršího brácha, kterej tam v tom děčáku se školou je už několik let. Na druhou stranu ale nechci nechávat svoje mladší sourozence samotný.

Libor

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Libore,

podle zákona je potřeba sourozence umísťovat vždy společně. Jakákoli výjimka musí být odůvodněná – např. ze závažných výchovných důvodů. Toto pravidlo je přitom nutné vykládat v tak, že společnému umístění sourozenců musely bránit závažné okolnosti ve vývoji a vztazích mezi sourozenci (třeba časté násilí staršího sourozence vůči mladšímu). Na druhou stranu by vedení dětských domovů mělo respektovat přání sourozenců na možnost sdílet pokoj a být si nablízku. Například u mladších dětí si dobře dovedeme představit, že jim přítomnost staršího sourozence, ke kterému mají důvěru, může usnadnit usínání.

V případě, že nesouhlasíte s postupem dětského domova, máte možnost se na ředitele dětského domova obrátit se stížností. Pokud vám vedení tvrdí, že jiný postup by byl v rozporu s vnitřním řádem, můžete požádat o možnost nahlédnutí do vnitřního řádu, případně můžete podat žádost o změnu vnitřního řádu. Stížnost i žádost musí být řádně vyřízeny i evidovány, v případě neúspěchu je poté možné se obrátit se stejnou stížností na krajský úřad, který je nadřízeným orgánem ředitele.

Pokud nechcete jít touto cestou, a přesto byste rádi situaci změnili, můžete se obrátit na veřejnou ochránkyni práv. Ta vám poradí, jak postupovat, může také poslat do dětského domova právníka, který situaci zhodnotí, případně promluví s vedením. E-mailová adresa, na které se dá podat váš podnět, je deti@ochrance.cz nebo se dá zavolat na číslo 542 542 888. Více informací naleznete na <http://deti.ochrance.cz/jak-se-na-ochrankyni-obratit/>.

S pozdravem za tým poradny
Kamila

ZKUŠENOSTI VTEŘINY POTÉ:

Pravidlo prioritního umísťování sourozenců do společných zařízení se nevztahuje na širší rodinu (bratrance a sestřenice). Často se objevuje putování dítěte za školou, která se nachází v jiném městě (a následné odtržení od sourozenců) a následné přemístění do jiného DD (možné důvody: ušetření jízdného, problémy s dopravou, obavy ze ztráty kontroly nad dítětem při pobytu v internátu). Problém

spočívá v tom, že není jasné vymezení toho, co je společné umístění (na pokoji, v rodinné skupině), objevuje se rozdělování dětí mezi skupiny. Dítě někdy nemá povědomí o sourozencích – neví, kdo jsou nebo ani že jsou.

Doporučení Vteřiny poté: Je potřeba upřesnění termínu „společné umístění“, upřednostňování umístění sourozenců v rámci struktury ústavu a podpora kontaktu sourozenců při rozdělení.

ODKUD PRAMENÍ POVINNOSTI KAŽDÉHO DĚTSKÉHO DOMOVA VE VZTAHU K SOUROZENCŮM?

1. § 20 odst. 1 písm. d) a j) zákona č. 109/2002 Sb., o o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů – právo na společné umístění se sourozenci a právo vyjádřit svůj názor
2. Jak vyplývá ze zprávy veřejného ochránce práv: *„Sourozenci by měli být umístováni společně, pokud tomu nebrání skutečně vážné důvody, mezi něž však nepatří ani zdravotní postižení jednoho z nich. V případě, že dojde k rozdělení sourozenců, OSPOD a zařízení by měly aktivně činit veškeré kroky k zajištění pravidelného osobního kontaktu.“*

[Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy](#), 2012, strana 60.

3. Pro dětský domov platí standardy kvality, u kterých bod 2.7 upřesňuje povinnost každého dětského domova ve vztahu k sourozencům takto: *„Zařízení podporuje společné umístění sourozenců a uvnitř zařízení vytváří podmínky pro jejich blízké soužití (např. umístění v jednom pokoji, rodinné skupině). Pokud společné umístění sourozenců není ze závažných důvodů realizováno, zařízení aktivně podporuje udržování pravidelného osobního kontaktu mezi sourozenci.“*

Standardy kvality (celým názvem „Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče“) si vy, nebo vedení dětského domova můžete pročit [zde](#).

2. Komunikace se světem

V této kapitole si můžete přečíst odpovědi na otázky, které se týkají trávení volného času. Podle zákona o výkonu ústavní výchovy je vaším právem trávit čas samostatně mimo domov a možná vás zajímá, jestli může náplň volného času dětský domov nějak regulovat. I o tom bude následující kapitola, ale budeme navazovat i na předchozí část, týkající se rodiny, protože i s ní můžete chtít trávit svůj volný čas.

2.1 Kdy mi může teta zakázat návštěvu?

PŘÍBĚH:

Jednou se za mnou přijela podívat kamarádka z Prahy, která cestou do dětského domova zmokla, navrhla jsem jí, ať jde se mnou dovnitř, že se může usušit a dát si čaj. Zeptala jsem se vychovatelky, zdali si mohu přivést kamarádku dovnitř, že ji nechci nechávat venku čekat v dešti. Vychovatelka naštěstí souhlasila. Nechat čekat v dešti návštěvu by nebyl dobrý krok. Další den však nic nebylo v pořádku, bylo mi vyčteno, proč jsem kamarádku vzala dovnitř, když se to u nás v děčáku nedělá. Od té doby nemůžu nikoho přivést do dětského domova, prý to byla pouze výjimka. Nevím, proč to je u nás tak, v rodině se také navštěvují kamarádi, a to jsme tzv. tři rodinné skupiny.

Alena

ODPOVĚĎ:

Dobrý den, Aleno,

u návštěv se rozlišuje, jestli dítě v domově nebo jiném ústavním zařízení navštěvují rodiče nebo jiní příbuzní (tzv. osoby blízké), anebo kamarádi a jiné osoby. Vaše právo na návštěvy a jakýkoli kontakt se svými rodiči a jinými příbuznými je velmi

silné. Domov dokonce musí aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření a udržování Vašeho kontaktu s rodinou a příbuznými, a to i ve formě návštěv přímo v domově. Toto právo dokonce nikdo ze zařízení nemůže ani žádným způsobem omezit. Ředitel domova může pouze zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů a jiných příbuzných v případě, že by se chovali nevhodně a nepříznivě na Vás působili. K tomu by ale mělo docházet pouze ve výjimečných případech. Veřejná ochránkyně práv upozorňuje na to, že domov by návštěvám ze strany rodičů a jiných příbuzných neměl vytvářet další nepřiměřené překážky, jako je např. povinnost se předem ohlásit. Samozřejmě je třeba respektovat určitý denní režim dítěte a např. čas, kdy je dítě ve škole, ale domov by měl vždy udělat maximum, aby kontakt dítěte s rodiči a příbuznými byl co nejširší.

U návštěv kamarádů a dalších osob už platí trochu odlišná pravidla. Máte právo přijímat i návštěvy jiných osob, než jsou jejich rodiče a jiní příbuzní. Podmínkou je, že o tom bude informovaný vychovatel (není však nutný jeho souhlas). V případě, že byste porušovala své povinnosti, mohou Vám být tyto návštěvy (nikoli však návštěvy rodičů a jiných příbuzných) zakázány. Zakaz však v období tří měsíců nesmí přesahovat třicet dnů. Porušením Vašich povinností přitom nutně nemusí být špatné známky ve škole, pokud se v rámci možností snažíte připravovat. Vychovatel poté ještě může návštěvy jiných osob než rodičů a příbuzných zakázat v případě, kdy by taková návštěva ohrožovala Vaše zdraví nebo bezpečnost.

Návštěva kamaráda nebo kamarádky v domově tedy není ze zákona brána jako výjimka, jak píšete, ale jako Vaše právo. To zdůraznila i veřejná ochránkyně práv, která zdůraznila, že dítě má široce stanovené právo přijímat návštěvy a domov by mu měl spíše poskytovat podporu.

Pokud máte s realizací Vašeho práva na návštěvy ve Vašem domově problémy, doporučujeme se obrátit na veřejnou ochránkyni práv. Ta může situaci začít řešit sama. Veřejná ochránkyně práv má vytvořené stránky speciálně určené dětem <http://deti.ochrance.cz/> se zvláštní e-mailovou adresou deti@ochrance.cz a telefonním číslem 542 542 888, které jsou určeny pouze dětem. [Zde](#) si můžete přečíst, jak veřejná ochránkyně práv při řešení Vašeho případu bude postupovat. Případně můžete kontaktovat i státního zástupce, který dohlíží nad dodržováním zákonů ve Vašem domově. I on je oprávněn ředitele upozornit, že takovýto postup neodpo-

vídá zákonu, a žádat, aby ředitel přestal zákon porušovat. V některých domovech je kontakt na státního zástupce vyvěšen třeba na nástěnce.

S pozdravem za poradnu
Anička

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ:

Vteřina poté doporučuje, aby byla rodičům, příbuzným a přátelům dětí poskytnuta možnost návštěvy. Protože dětský domov je instituce, která se snaží co nejvíce přiblížit k rodině (např. rodinné skupinky apod.), Vteřina poté doporučuje, aby se i v této oblasti rodině, kde jsou návštěvy přátel povoleny, přiblížila.

ZDROJE

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
 - § 20 odst. 1 písm. n) – právo na návštěvy rodičů a osob blízkých (typicky příbuzní)
 - § 20 odst. 1 písm. o) – právo přijímat návštěvy dalších osob, tedy i kamarádů
 - § 21 odst. 1 písm. e) – právo ředitele zakázat návštěvy jiných osob, než jsou rodiče a osoby blízké, v rámci opatření ve výchově
- [Zpráva veřejné ochránkyně práv ze systematických návštěv zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy z roku 2011.](#)

2.2 Kdy mi teta může zakázat vycházky?

PŘÍBĚH:

Když jsem byl mladší, vycházky byly pro mne tabu. Neměl jsem kam chodit, neměl jsem kamarády. Když jsem si jich pár kamarádů našel a chtěl jsem jít na vycházku, tak jsem dostal zákaz, protože jsem dostal pětku z matematiky, která mi

opravdu nešla. Často mne mrzelo, že když šli moji kamarádi večer na diskotéku, tak jsem musel být do deseti hodin v děcáku i přes to, že mi bylo sedmnáct let. Když jsem se začal stýkat se slečnou, tak jsme se vídali málo, protože jsem se s ní potkával cestou ze školy, a tudíž jsem přišel později do dětského domova a dostal zákaz vycházek na týden, s čímž jsem nesouhlasil. Chyba byla samozřejmě na mé straně, ale neměl jsem jak zavolat paní vychovatelce, protože jsme nemohli mít v tu dobu mobilní telefony. Kdybych měl u sebe mobilní telefon, mohl jsem zavolat paní vychovatelce a sdělit jí, že přijdu později. Štvalo mne, že jsme museli ze školy hned do dětského domova.

Ondra

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Ondro,

podle zákona má každé dítě starší sedmi let právo opustit samostatně dětský domov nebo jiné zařízení (výjimkou jsou děti, které mají uloženou ochrannou výchovu). Právo na vycházku je však podle zákona podmíněno souhlasem pedagogického pracovníka (vychovatele). Souhlas však není to samé co schválení – vychovatel nemůže jen tak říct, že vycházku zakazuje, ale sám musí respektovat určitá pravidla.

Dětský domov nebo jiné zařízení Vás musí podporovat v navazování kontaktů a k trávení svého volného času mimo zařízení v přirozeném prostředí (venku, s kamarády na hřišti, kroužky). Zároveň má péče domova odpovídat individuálním potřebám dítěte. Měla by tak pro Vás platit podobná pravidla jako u dětí, které vyrůstají v rodině. Velkou roli bude hrát Váš věk a vyspělost. Vychovatel tak v konkrétním případě nemusí souhlas udělit, pouze pokud k tomu má důvod, např. pokud dítě nemá splněny povinnosti do školy (přípravu). I v těchto případech je však třeba postupovat přiměřeně s ohledem na věk a vyspělost dítěte – větší prostor dbát na přípravu bude u mladších dětí. Čím je však dítě starší, tím víc je na jeho odpovědnosti se do školy připravovat samostatně. Úkolem vychovatelů bude v těchto případech spíše prevence zanedbávání přípravy do školy.

Neudělení souhlasu vychovatelem však může být překážkou samostatné vycházky pouze v jednotlivých případech. Pokud by omezení vycházek mělo trvat

delší dobu, lze jej dítěti uložit pouze jako tzv. opatření ve výchově, o kterém rozhoduje vždy ředitel zařízení. Důležité ale je, že takové omezení nebo zákaz může být dítěti uložen opravdu pouze v případě prokázaného porušení jeho povinností. Špatný prospěch ve škole neznamena vždy porušení povinností. Při určování toho, jestli dítě porušuje své povinnosti, nebo ne, není až tak důležité, jakou dostane známku, ale jeho přístup k přípravě do školy.

Dále je důležité, že opatření ve výchově ve formě omezení nebo zákazu vycházek může trvat pouze po omezenou dobu, kterou ředitel stanoví. Ředitel přitom nemůže překročit maximální možnou délku stanovou vnitřním řádem domova. Do vnitřního řádu domova můžete nahlédnout a ověřit si, že domov neporušuje vaše práva.

Dětský domov musí mít také nějaká vnitřní pravidla svého fungování. Takovým pravidlem může být např. stanovení večerky. To nemusí odpovídat situaci dětí z rodin, které se v případě, že už jsou starší, mohou např. v pátek nebo v sobotu na diskotéce zdržet delší dobu. Domov i dítě, resp. mladistvý by se měli snažit hledat nějaký rozumný kompromis a způsob řešení, které mladistvému do určité míry umožní účastnit se aktivit společně se svými vrstevníky za alespoň trochu srovnatelných podmínek a které by příliš nenarušilo chod domova.

Je ještě nezbytné zdůraznit, že všechno, co bylo výše uvedeno, se týká pouze dětí, kterým byla nařízena ústavní výchova. Pro děti s uloženou ochrannou výchovou platí jiná pravidla. Ty právo na samostatné vycházky nemají, mají právo pouze na vycházky s doprovodem. Samostatné vycházky jim mohou být přiznány za odměnu rozhodnutím ředitele, opět prostřednictvím opatření ve výchově.

Pokud máte pocit, že jste nepřiměřeně omezováni v možnosti opouštět domov, můžete se obrátit na veřejnou ochránkyni práv. Ta může situaci začít řešit sama. Veřejná ochránkyně práv má vytvořené stránky speciálně určené dětem <http://deti.ochrance.cz/> se zvláštní e-mailovou adresou deti@ochrance.cz a telefonním číslem 542 542 888, které jsou určeny pouze dětem. [Zde](#) si můžete přečíst, jak veřejná ochránkyně práv při řešení Vašeho případu bude postupovat. Případně můžete kontaktovat i státního zástupce, který dohlíží nad dodržováním zákonů ve Vašem domově. I on je oprávněn ředitele upozornit, že takovýto postup neodpo-

vídá zákonu, a žádat, aby ředitel přestal zákon porušovat. V některých domovech je kontakt na státního zástupce vyvěšen třeba na nástěnce.

S pozdravem za poradnu
Anička

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ:

Vteřina poté doporučuje, aby byl systém nastaven tak, aby umožnil dítěti prodloužit si vycházku v případě, že se nestíhá vrátit v domluvený čas. Řešit danou situaci by se dalo mobilními telefony, u kterých je pořizovací cena poměrně nízká – okolo 300Kč. Dítě by tak mohlo oznámit, že se vrátí později. Tím by se zabránilo komplikacím, popřípadě trestům. Toto či podobné řešení by jistě vedlo k větší svobodě dětí. Částečně by se zamezilo i zneužívání vycházek jako nástroje k trestání dětí.

ZDROJE

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
 - § 20 odst. 1 písm. p) – právo dítěte na vycházky
 - § 21 odst. 1 písm. c) – právo ředitele opatřením ve výchově vycházky dítěte omezit nebo zakázat
- [Zpráva veřejné ochránkyně práv ze systematických návštěv zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy z roku 2011.](#)

2.3 Proč za námi jezdí na návštěvu sociálka?

PŘÍBĚH:

Pamatuji si, jak každým rokem za mnou jezdívala sociálka a vždy mi pokládala tu samou otázku: „Jak se máš?“ a nadále pak ještě rozvinula své dotazy o další otáz-

ky typu: Co škola? Máš nějaké zájmy? Odpověděl jsem jí obyčejnou frází. „Dobře“. Přičemž jsem věděl, že by mohlo být lépe, ale věděl jsem, že by z toho byl malér. Zpětně když na tuto situaci vzpomínám, nevěděl jsem, že tím mohu něco změnit. Nevěděl jsem, že funkce sociálky je důležitá. Pro mě to byla jen další návštěva, která se přijela podívat do děčáku. Teď již vím, že opak byl pravdou.

Radek

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Radku,

úloha sociálky neboli Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) je opravdu důležitá. Musí chránit nejlepší zájem dítěte a jeho práva. Jeho povinností je navštěvovat děti, které jsou umístěné v dětském domově nebo v jiném ústavním zařízení nikoli jednou za rok, ale každé tři měsíce. Každé tři měsíce by měl navštívit i rodiče tohoto dítěte. Veřejná ochránkyně práv upozorňuje na to, že OSPOD ne vždy tyto své povinnosti plní, avšak v takovém případě porušuje své zákonné povinnosti.

Tyto pravidelné návštěvy pracovníce nebo pracovníka OSPODu sledují hned několik účelů. OSPOD by měl předně působit jako kontrola toho, že práva dětí nejsou ze strany ústavu porušována. Za tímto účelem pravidelně dětský domov navštěvuje ještě státní zástupce a na kontrolu může přijet i Česká školní inspekce nebo právě Veřejná ochránkyně práv. Na všechny tyto orgány se můžete v případě, že se v zařízení vyskytnou problémy, sami obrátit. Aby pracovníce nebo pracovník OSPODu mohli tento svůj úkol plnit, mají právo i povinnost promluvit si s dítětem o samotě a nahlížet do jeho dokumentace.

Vedle toho je úkolem OSPODu dbát na to, aby umístění dítěte v ústavu netrvalo delší dobu, než je nezbytně nutné. I k tomu slouží pravidelné návštěvy dětí i jejich rodičů. OSPOD by měl plánovat pomoc rodině a zprostředkovávat jednotlivé kroky, které je potřeba udělat, aby se dítě mohlo vrátit domů. Zároveň má možnost obracet se na soud s návrhy, např. na zrušení ústavní výchovy nebo přemístění do jiného zařízení.

Pokud OSPOD neplní své povinnosti, je možné si na něj stěžovat. V takovém případě je nejlepší kontaktovat veřejnou ochránkyni práv. Ta může situaci začít ře-

šit sama. Veřejná ochránkyně práv má vytvořené stránky speciálně určené dětem <http://deti.ochrance.cz/> se zvláštní e-mailovou adresou deti@ochrance.cz a telefonním číslem 542 542 888, které jsou určeny pouze dětem. [Zde](#) si můžete přečíst, jak veřejná ochránkyně práv při řešení Vašeho případu bude postupovat.

S pozdravem za poradnu
Anička

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje zvýšení návštěv pracovníků/pracovnic OSPODu bez dohledu zaměstnanců dětských domovů.

ZDROJE

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – upravuje povinnosti OSPOD ve vztahu k dětem a jejich rodinám
 - § 30 zákona – povinnost minimálně jednou za tři měsíce navštívit dítě v ústavu
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – upravuje o
 - § 971 zákona – podmínky pro nařízení ústavní výchovy
 - § 972 zákona – zakotvení pravidla, že ústavní výchova nesmí trvat déle, než je nezbytně nutné; maximální doba trvání jsou tři roky, poté soud musí ústavní výchovu v případě, že neexistuje lepší řešení, nařídit znovu novým rozhodnutím
 - § 973 zákona – povinnost soudu se minimálně jednou za šest měsíců zabývat důvody trvání ústavní výchovy.

2.4 Musím vždy trávit čas jen podle tet a s dětmi z dětského domova?

PŘÍBĚH:

Štve mě to, že pokaždé musím ze školy utíkat do domova, abych náhodou nepřišel pozdě a neměl průšvih u tety. Vždyť mám jenom chuť být se svými kámoši, nic hrozného se neděje. Prý ale není možné, aby oni nevěděli, kde jsem. Kdybych tak mohl tetě zavolat a říct jí, že prostě zůstanu o hodinu déle. Ale takhle to v našem děcáku nechodí. Co je úplně nejhorší, je to, že ani jeden rok jsem nejel na konci školního roku na výlet se školou, prý nejsou peníze. No jo, ale jak to, že pokaždé všichni z děcáku chodíme do děcáckých táborů? Místo toho bych rád s kámoši ze třídy strávil týden někde mimo školu, ať nejsem pořád s dětma z děcáku.

Marek

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Marku,

obecně by dítěti z dětského domova měl být umožněn co nejširší styk s venkovním světem a s dětmi, které žijí v rodinách. Důležité taky je, že ke každému rozhodování, které se Vás týká, máte právo se vyjádřit a Váš názor musí být brán v potaz; ředitel Dětského domova by tedy měl zohlednit to, že si přejete jet na tábor s kamarády ze třídy, a ne s dětmi z dětských domovů. Důležité také je, že děti starší sedmi let mají právo na samostatné vycházky. Ty sice podléhají svolení tety, ale zakázat by je měla jen ze závažných důvodů (například nesplnění některé povinnosti) a zcela jistě ne na delší dobu. Podle Veřejného ochránce práv by tak děti měly mít právo na samostatnou vycházku v zásadě denně. Lze chápat, že se tety o Vás bojí, zkuste se tedy nejprve domluvit; například den předem s tetou vždy domluvit, že přijedete ze školy o hodinu později, a hodinu skutečně dodržet.

Pokud se však domluvit nelze, můžete si i stěžovat. Více o tom, jak a kam podat stížnost, naleznete [zde](#). Druhou možností je kontaktovat Veřejnou ochránkyni práv, která Vám poradí, jak postupovat, může Váš případ přímo vyšetřit, případně poslat do Vašeho domova právníky, kteří řediteli vysvětlí, jak s ohledem na Vaše

práva postupovat. Ochránkyně má specializovanou webovou stránku i mail pro děti (<http://deti.ochrance.cz/>, deti@ochrance.cz), kontaktovat ji můžete i na telefonu +420 542 542 888.

S pozdravem za tým poradny,
Šárka

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje, aby byly návštěvy dětem umožněny kdykoliv. Kontakt by neměl podléhat sankcím (a směřovat na rodiče, nebo dítě), administrativní procedura by měla být přizpůsobena schopnostem rodiče, případně by mu měla být poskytnuta podpora, administrativa nutná k uskutečnění kontaktu by neměla kontakt ztěžovat či zabraňovat mu a měla by primárně směřovat k podpoře kontaktu.

Umísťování sourozenců do jednoho zařízení společně a v rámci zařízení do stejných skupin, musí být prioritou. Nejsilnějším argumentem pro zamezení těchto negativních jevů je skutečnost, že by se stát neměl podílet (a tím pádem podněcovat) na dalším rozvracení už tak poškozené rodiny a vztahů uvnitř ní.

Vteřina poté doporučuje, aby se děti účastnily co nejvíce aktivit s dětmi z běžného sociálního prostředí, nikoli pouze s dětmi z dětských domovů.

ZDROJE

Odkud pramení právo na vycházky?

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy toto právo zakotvuje v § 20 odst. 1, písm. p). Podle Veřejného ochránce práv by potom toto právo mělo být omezeno jen v konkrétně odůvodněných případech a zásadně by měla vycházka být umožněna každodenně.
- Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, 2012, strana 83. Dostupné z http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf

3. Finance

Ať už chceme nebo nechceme, náš svět z velké části ovládají peníze. Pokud jste v dětském domově, dostáváte kapesné. Možná vás zajímá, na jaké kapesné máš nárok a jestli ti může být kapesné sníženo nebo jestli ti je může ředitel odebrat. I o tom je následující kapitola, ale podíváme se i na otázku toho, co za tebe dětský domov hradí, a tedy i na pojem „plné přímé zaopatření“.

7.3.1 Na jaké kapesné mám nárok?

DOTAZ

Na jaké kapesné mám nárok?

Zdeněk

ODPOVĚĎ

Milý Zdeňku,

výše kapesného je stanovena nařízením vlády na kalendářní měsíc. Je určeno podle věku dítěte na:

- 40 až 60 Kč, jde-li o dítě do 6 let věku,
- 120 až 180 Kč, jde-li o dítě od 6 do 10 let věku,
- 200 až 300 Kč, jde-li o dítě od 10 do 15 let věku,
- 300 až 450 Kč, jde-li o dítě od 15 let nebo starší, nezaopatřenou osobu.

Za tým poradny
Šárka

ZKUŠENOSTI VTEŘINY POTÉ:

Kapesné bývá používáno spíše jako nástroj trestu než odměny. V rámci trestů se objevuje strhávání kapesného i nad rámec 1/3 jeho celkové výše. Není jasné, na co je kapesné určeno a na co určeno není (zapomeneme-li na omamné látky). Celková částka kapesného stanovená zákonem je velmi nízká.

Vteřina poté doporučuje

- vyjasnit, na jaké hygienické a osobní potřeby má dítě nárok mimo rámec kapesného;
- ošetřit používání strhávání kapesného jako trestu;
- podporovat zacházení s vlastními financemi u dětí.

ZDROJE:

Nařízení č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

4. Vzdělání

Co se naučíte ve škole, bude do velké míry ovlivňovat váš budoucí život. A věřte tomu, že délka studia ovlivňuje to, jak dlouho budete moci bydlet v dětském domově. Pokud už v osmnácti skončíte střední školu nebo střední odborné učiliště a nebudete studovat dál, budete se muset postavit na vlastní nohy. Také se podíváme na otázku, kdo vybírá, co budeš studovat. Dopředu můžeme prozradit, že je to vaše rozhodnutí a je na rozhodnutí a schopnostech každého, zda půjde na gymnázium nebo na obor s výučním listem.

4.1 Právo na přístup ke vzdělávání

PŘÍBĚH:

Když jsem si měl vybrat obor pro studium, dostal jsem od tety na výběr: kuchař, nebo zedník. Ptal jsem se, jestli jsou i jiné možnosti, a teta mi řekla, že na těchto oborech se aspoň nemusíme trápit. Když jsem o tom přemýšlel a ptal se na gymnázium, paní ředitelka mi řekla, že to nebude dobré. Chtěl jsem to aspoň zkusit, jenomže ona mě přemluvila. Podle ní jsou to nejpraktičtější obory, které jdou v životě na dračku. Kdybych se rozhodl jít na gympl, tak bych pak musel stejně na vysokou školu a na tu prej nemám dostatek znalostí. Posléze bylo rozhodnuto, že si mám vybrat mezi kuchařem a zedníkem, a ať neodmlouvám. Tak jsem si nakonec vybral toho kuchaře, tetě se v tu chvíli hrozně ulevilo. Řekla mi, že jsem „zabil“ dvě mouchy jednou ranou – za prvé studium bude jednoduché a za druhé jde o tříletý obor oproti maturitnímu oboru, který se studuje čtyři roky. A navíc mi tety řekly, že díky kuchařovi odejdu z dětského domova už o rok dříve. No, nevím, jak to brát, uvidíme.

Simon

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Simone,

vedení dětského domova Vám nemůže vnucovat pouze některé studijní možnosti a zavírat dveře k dalšímu vzdělávání. Je na rozhodnutí a schopnostech každého, zda půjde na gymnázium, nebo na střední odborné učiliště. Přihlášku si sice nemůžete podat sám, pokud jste nezletilý, ale nikde není stanoveno, že Vám ředitel může zakázat hlásit se na určitý obor. Jak vyplývá ze zákona, každé dítě v dětském domově má právo na vytváření podmínek pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu s jeho schopnostmi, nadáním a potřebami. Zároveň je potřeba připomenout, že vedení dětského domova musí jednat ve Vašem nejlepším zájmu, a nemůže tak nikoho nutit, aby šel na tříletý obor proto, aby z domova odešel už v osmnácti.

Ředitel dětského domova má povinnost vybrat školu po dohodě s Vámi a musí respektovat Vaši volbu, jak vyplývá ze standardů kvality pro dětské domovy: „*Dítě*

je podporováno a provázeno v aktivním a svobodném výběru školy a své budoucí kariéry respektující jeho vzdělávací možnosti. Názor dítěte na výběr školy a oboru je vyhledáván a v maximální možné míře respektován.“

I Veřejný ochránce práv ve zprávě o dětských domovech uvádí, že je třeba, aby dětské domovy zajistily

- „aby dítěti byly poskytnuty komplexní informace o zařízeních, ve kterých se vyučují obory, které má dítě zájem studovat;
- aby byl brán zřetel na názor dítěte ohledně jeho budoucího vzdělávání“.

S pozdravem za poradnu
Kamila

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ:

Vteřina poté doporučuje, aby při výběru školy byl rozhodujícím faktorem zájem dítěte. K rozhodování by měl být přizván rodič, pokud má o dítě zájem. Doporučujeme větší míru podpory studijní přípravy dítěte (např. posílení týmů o asistenty pedagoga). Také doporučujeme, aby dítě mělo k dispozici kariérní poradenství. Motivační a organizační mechanismy ústavu by neměly odporovat dlouhodobým zájmům dítěte z hlediska jeho zdravého duševního i fyzického vývoje. Doporučujeme zavedení institutu tzv. „patrona“, profesionálního průvodce zvenčí, který je přidělen dítěti (viz nadace Erudikon).

Domácí příprava u někoho bývá velký problém – vychovatel se dítěti v domácí přípravě nevěnoval, případně probíhala větší podpora pro bystřejší děti, kterým se vychovatel věnoval více, což mohlo vést ke zhoršení výsledků pomalejších dětí a následnému umístění do praktické školy. Bystré dítě mělo za úkol pomáhat pomalejším dětem. Někdy vychovatel látku dítěte neovládá a neumí poradit – neexistuje přístup k doučování, nepravidelně probíhá doučování od studentů pedagogických škol.

Často nebývá poskytnuta pomoc při výběru střední školy, není osoba, se kterou by bylo možné se bavit, a možnosti pomoci zvenčí (nadace apod.). Stává se, že někteří mladí lidé neznají rozdíl mezi druhy škol – mezi střední a střední odbornou.

Chybí motivační podpora, respektování názoru dítěte při rozhodování o střední škole – objevuje se upřednostňování potřeb ústavu před potřebou a výběrem dítěte (např. dítě chce gymnázium, ale je to daleko, bylo by to náročné, a tak je rozhodnuto, že půjde na učiliště v místě, kde je DD; dítě je umístěno do „spřátelené“ školy, kde o něm bude přehled apod.). Důkazem je, že se obory dětí z DD se stále opakují. Upřednostňovány jsou školy při ústavěch.

Zkušenosti s rasovou diskriminací – romské děti jsou odesílány do zvláštních škol.

Některé děti chtějí do zvláštní školy samy, aby se nemusely tolik učit, nebo z toho důvodu, že děti jsou motivovány k tomu, mít co nejlepší známky bez ohledu na to, do jaké školy chodí.

Při rozhodování o VŠ hraje významnou roli fakt, že při studiu by dítě potřebovalo podporu domova, a mělo by tam tedy zůstat, většina dětí ale upřednostní odchod z domova, čímž se jim šance na úspěšné studium na VŠ radikálně snižuje.

ZDROJE

Pro dětský domov platí standardy kvality, u kterých bod 2.30 upřesňuje povinnost každého dětského domova umožnit dětem zvolit si svou budoucí školu i kariéru. Standardy kvality (celým názvem „Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče“) si vy nebo vedení dětského domova můžete pročit [zde](#).

5. Zdraví

Zdraví do velké míry určuje, jak můžete prožívat svůj život, a je důležité, abyste ho chránili a měli o něm dostatečné informace. Pokud jste už náctiletý/náctiletá, lékař by měl o zdravotních otázkách mluvit hlavně s vámi a nebrat vás jen jako pacienty bez názoru. Váš názor je totiž důležitý. Musíte být poučeni o zákrocích týkajících se zdraví, a to způsobem, který jste schopni pochopit, tedy zpravidla

zjednodušeně. V případě nezletilého pacienta, který je ovšem starší patnácti let, se informace a odpovědi poskytují v plném rozsahu, s výjimkou případů, ve kterých není pacient fakticky schopen nezjednodušené informace pochopit.

5.1 Je pravda, že mi dětský domov nemůže zaplatit náhradu vyraženého zubu?

PŘÍBĚH:

Můj brácha byl také v děcáku. Při fotbalu si vyrazil přední zub. Jeho náhrada stála 1200 Kč. Ředitelka domova mu to odmítla zaplatit s tím, že náhrada vyraženého zubu není povinné zdravotní ošetření. Nijak nebrala to, že se ostatní děti bráchovi ve škole smějou, jednak že je z děcáku a ještě že je bez zubu. Naštěstí už jsem si něco vydělával, tak jsem mu zub zaplatil, ale bylo to pro mě opravdu hodně peněz. Bylo u nás taky běžné, že děti, které potřebovaly brýle, dostaly ty úplně nejlevnější. Obzvláště pro holky v pubertě bylo strašný nosit fakt nemoderní brýle. Hodně se styděly. Jedné holce, když prosila o lepší brýle, že se jí budou ve škole smát, vychovatelka řekla: „Chceš lepší brýle, zavolej si domů, ať ti je zaplatí.“ Zdálo se mi to dost krutý.

Luboš

ODPOVĚĎ:

Dobrý den, Luboši,

dětský domov má povinnost dítěti, které si vyrazilo zub, zaplatit jeho náhradu. Dětem v dětském domově je poskytováno „plné přímé zaopatrění“, což je mimo jiné i úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění. Jedinou výjimkou je zdravotní péče nehrazená pojišťovnou, která byla vyžádána zákonnými zástupci (rodiči), takovou péči musí zaplatit sami rodiče. Tedy když náhradu zubu vašemu bratrovi nezaplatí pojišťovna, musí ji uhradit dětský domov.

Navíc je možné, že korunku na zubu mohla zaplatit pojišťovna a vše bylo pouze otázkou domluvy se zubařem, že náhradu zubu nechá vyhotovit. Zjistili jsme, že pojišťovna hradí i dentální slitiny, které se používají u rekonstrukce klinické korunky zubů u dětí do patnácti let. Při řešení podobné situace můžete zavolat do call centra Vaší zdravotní pojišťovny (která to je, poznáte z kartičky pojištěnce) a zeptat se, jestli tuto péči skutečně neproplácí.

Do plného přímého zaopatrění patří i nákup brýlí. Je pravda, že není možné chtít po dětském domově, aby koupil ty nejdražší a nejmodernější brýle, které existují. Nemůže ale dětem pořídit pouze ty nejlevnější, které jsou k dostání s tím, že jestli chtějí dražší, ať jim je koupí rodiče.

Na výběru brýlí se musí podílet i dítě, kterému se brýle kupují, a mělo by mít možnost si rozhodnout o této záležitosti samo. Lze se dohodnout například na tom, že se pořídí dražší brýle a nějakou dobu se počká s nákupem oblečení. Dětský domov pro nákup brýlí může použít prostředky určené pro ošacení dítěte z přídavku na dítě, které dětský domov dostává a které musí použít na zajištění Vašich potřeb (ty se podle věku pohybují mezi 500–700 Kč za měsíc). Zároveň každé dítě má právo na respektování své lidské důstojnosti, a tak odmítnutí zakoupení hezčích brýlí nelze odůvodňovat finančními možnostmi domova. V tomto případě je tedy řešením domluva a hledání přiměřeného kompromisu. V případě, že se Vám domluvit s vedením vašeho domova nepodaří, můžete o celé věci napsat veřejné ochránkyni práv nebo napsat stížnost.

S pozdravem za poradnu
Kamila

KDE STANOVÍ ZMÍNĚNÉ POVINNOSTI ZÁKON?

§ 2 odst. 7 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Zákony můžu najít [zde](#).

5.2 Můžu si vybrat, jaké hygienické potřeby dostanu?

DOTAZ:

V domově nám dávají hygienické potřeby jen ty nejlevnější, co jsou. To se mi vůbec nelíbí, protože my s holkama potřebujeme lepší a dražší hygienické potřeby, když máme měsíčky. V domově nám dají ale pouze ty nejlevnější vložky a dřív jsme ani neměly možnost si vzít tampony.

Šárka

ODPOVĚĎ:

Dobrý den, Šárko,

podle zákona Vám mají být poskytnuty „základní hygienické potřeby“, existují ale různé výklady (např. potřeby na holení, tužidla, parfém, líčení jsou pojaty v některých zařízeních jako nadstandardní položka, kterou si děti musí hradit z vlastních peněz tj. kapesného). Zákon neříká, kolik prostředků by mělo vedení dětského domova dávat na hygienické potřeby či oblečení. Ze zákona je ale jasné, že máte právo na „plné přímé zaopatření“, kam kromě stravy a ubytování určitě spadá i ošacení či poskytnutí hygienických potřeb.

Stanovení podrobností, tedy částky vyhrazené na hygienické pomůcky už ponechává k úpravě vnitřnímu řádu Vašeho domova. Není tedy snadné říci, jakou částku ředitel musí a nemusí poskytnout. Je však nutné vzít v potaz existenci přídatků na dítě, které dětský domov dostává a které musí použít na zajištění Vašich potřeb (ty se podle věku pohybují mezi 500–700 Kč za měsíc). Zároveň každé dítě má právo na respektování své lidské důstojnosti, a tak nelze odůvodňovat finančními možnostmi domova to, že dívky dostávají jen nejlevnější vložky a nemůžou si vybrat značku či typ hygienických potřeb. Důležité je, že v případě, že nesouhlasíte s obsahem vnitřního řádu (do kterého máte právo po žádosti nahlédnout), máte možnost se na ředitele dětského domova obrátit se stížností, případně žádostí o změnu vnitřního řádu.

S pozdravem za poradnu
Kamila

DALŠÍ ZKUŠENOSTI VTEŘINY POTÉ

Funguje nejasný mechanismus stanovení částky na ošacení. Dítě často neví, jakou částkou pracovník zařízení určenou na jeho ošacení disponuje. Při přemístění si dítě s sebou bere domácí a školní oblečení, zpravidla jen ty nejnужnější kusy. Také často neexistují kritéria pro to, kdy se nakupuje nové oblečení. To občas vede např. k tomu, že dítě, chce-li něco nového, musí prokázat „nepoužitelnost“ svého starého oblečení, v extrémních případech proto své vlastní oblečení i vědomě ničí. Obecně se dá mluvit o tom, že chybí informovanost dětí, na co mají nárok.

Vteřina poté doporučuje vyjasnit příliš obecné znění zákona, respektive jeho část zabývající se základními hygienickými potřebami. Taktéž doporučujeme podporu samostatnosti dítěte v nakládání s finančními prostředky, podporu skutečných hygienických potřeb dítěte a podporu přímého zaopatření (oblečení, majetek). Doporučujeme vytvoření mechanismů, které nepodporují destruktivní vztah k osobním věcem.

KDE STANOVÍ ZMÍNĚNÉ POVINNOSTI ZÁKON?

§ 2 odst. 7 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Zákony můžu najít [zde](#).

5.3 Právo dětí na zajištění lékařské péče

PŘÍBĚH:

Na každém rohu poslouchám, jak jsou dnešní děti vyspělé a kolik toho na rozdíl od starších vědí. Pokud to tak je, tak asi jenom díky internetu, ale nevím, jestli je to tak správně. Já si připadám spíš zaostalá. Nevím třeba vůbec, jak se bavit o sexu, drogách nebo i o alkoholu. Když o něčem z toho začnu, tak se se mnou v domově nikdo bavit nechce. Myslím ale, že v rodině to bývá spíš normální. Pamatuju si, že moje starší ségra s mámou o takových věcech mluvila. Já se tenkrát ještě dost styděla. Vadí mi, že se s tetami o vztazích, sexu a dalších citlivých tématech

nemůžu bavit. Mám pocit, jako by se nás to vůbec nemělo týkat a byli jsme v tom braný ne jako dospělý, ale jako trochu podřadný. Ale my se o tom bavit chceme. Pokud v domově nastane nějaký problém, že se kluci opijou nebo se kluk a holka dají intimně dohromady, způsobí to sice poprask, tvrdě se to potrestá, ale to je všechno – zase ticho po pěšině. Nikdo o tom dál nemluví. Je to škoda. Jak se pak máme naučit navazovat vztahy s jinými lidmi, většinou zkušenějšími, jak se máme vyhnout průšvihům nebo je umět řešit? Řeči na internetu a s kamarády mi někdy hlavu ještě víc zamotají. Zajímalo by mě, jestli vychovatelé tak nezúčastněně přistupují i ke svým vlastním dětem.

Eliška

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Eliško,

nevím, jak přistupují v otázkách vztahů a sexuální výchovy vychovatelé ke svým dětem, ale co se týče dětí v domově, mají povinnost s vámi o těchto věcech mluvit. Tato povinnost vychází i ze standardů kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Takže vychovatelé by s Vámi měli mluvit o všech věcech, které se týkají vašeho života i o tématech, jako jsou vztahy a sex nebo o rizicích pití alkoholu a užívání drog.

Píšete, že se u Vás tvrdě potrestá, když se dva dají intimně dohromady. To není správný postup, rozumím tomu, že se vedení snaží Vás oblasti intimních vztahů vychovávat, ale to, jaký přístup celkově zvolili, se mi nezdá vůbec vhodné. Za to, že někdo v dětském domově naváže s někým intimní vztah, vedení nemůže trestat. Pouze v případě, že by takto došlo k trestnému činu (jeden z nich by byl mladší 15 let) nebo činu jinak trestnému (oba byli mladší 14 let), by vedení mohlo věc řešit dál a například kontaktovat policii. Pokud jsou ale oba starší 15 let, je to již jejich rozhodnutí, a to i přes to, že s tím třeba vedení nesouhlasí a nemůže je nijak trestat. Co vychovatelé ale mohou, je dát vám prostor se o tématu vztahů a sexu bavit a zprostředkovat Vám přístup k informacím o antikoncepci.

S pozdravem za poradnu
Kamila

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje klást větší důraz na sexuální výchovu a zprostředkovat přístup dívkám k informacím o antikoncepci. Ty by měly mít možnost rozhodovat o formě antikoncepce a jejím užívání. Zároveň by dospívající měli být pravidelně sexuálně vychovávaní a jejich vedení by mělo mít přiměřenou formu. O daných tématech s dětmi a mladými lidmi by se mělo diskutovat v rámci workshopů / seminářů / tvořivých dílen. Zároveň by se mělo vyjasnit, co je standardní a nadstandardní péče (nejen v lékařské péči, ale i v hygienických potřebách). Dítě by mělo mít možnost se také dozvědět informace o svém zdravotním stavu a o tom, jak se zdravotní problém bude řešit (ať už půjde o vylomený zub, či krátkozrakost), a na tomto řešení se podílet.

ZDROJE

Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče jsou dostupné [zde](#).

5.4 Můžou mi dávat v domově antikoncepci, i když nechci?

PŘÍBĚH:

Jednou nám ředitelka řekla, abychom starší dívky zůstaly v jídelně, že se s námi potřebuje o něčem pobavit. Pak nám všem řekla, že budeme brát antikoncepci. To abychom neměly nečekaně děti jako naše kámoška z děčáku, které se před měsícem narodilo mimčo. Neměly jsme moc prostor na to, abychom se zeptaly, jestli to brát musíme, nebo ne. Ředitelky se bojí i tety, takže jsme věděly, že ani s jejich pomocí nemůžeme počítat. Jednou za čas dostáváme injekci, já mám ale z injekce panickou hrůzu. Vždy, když má dojít k další antikoncepci, je mi dva dny špatně. Nejvíce mě na tom štve to, že si to celé platím z kapesného. Já bych radši peníze ušetřila na něco jiného.

Marie

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Marie,

je zcela nepřípustné, aby se dělo to, co popisujete. Nikdo Vám nesmí nařizovat, zda budete brát antikoncepci, či nikoliv, a nikdo Vám bez vašeho souhlasu nesmí ani injekci s antikoncepcí podat. Takový postup je v rozporu s Vaším právem na volbu zdravotní péče, na rozhodování o svém těle. Takový postup je protizákonný. Pokud se Vám děje něco podobného, můžete se obrátit např. na veřejného ochránce práv a sdělit jim, že ve Vašem domově existuje takováto praxe – plošná a nucená antikoncepce všem dívkám bez jejich souhlasu. Navíc co se týče sexuální výchovy, o antikoncepci, o tom, co antikoncepce znamená, by si s Vámi měl někdo ve vašem domově promluvit.

Ve Vašem případě bude ale nejlepší, pokud se obrátíte na veřejného ochránce práv. E-mailová adresa, na které se dá podat váš podnět, je deti@ochrance.cz nebo se dá zavolat na číslo 542 542 888 a více informací naleznete na <http://deti.ochrance.cz/jak-se-na-ochrankyni-obratit/>. Ochránce vám poradí, jak postupovat, pošle do Vašeho dětského domova právníky, kteří vedení vysvětlí, že každé dítě má právo na rozhodování o tom, zda bude, či nebude brát antikoncepci (bližší informace k tomu, co po podání stížnosti ochránci bude následovat, naleznete [zde](#). Případně můžete kontaktovat i státního zástupce, který dohlíží nad dodržováním zákonů ve Vašem domově. I on je oprávněn ředitele upozornit, že takovýto postup neodpovídá zákonu, a žádat, aby ředitel přestal zákon porušovat. V některých domovech je kontakt na státního zástupce vyvěšen třeba na nástěnce.

S pozdravem za poradnu
Kamila

ZKUŠENOSTI VTEŘINY POTÉ:

Vzhledem ke zvyšující se míře mladých maminek v rámci zařízení ústavni a ochranné péče přistupuje vedení zařízení k opatřením, jako je povinná antikoncepce pro všechny dívky. Je běžnou praxí, že dané formě nepředchází detailní rozhovor s dívkami o negativních účincích antikoncepce.

ZDROJE

- Úmluva o lidských právech a biomedicíně, čl. 5

Tato mezinárodní úmluva zavazuje Českou republiku, aby nedovolila provádění lékařských zákroků bez toho, aby k tomu dal pacient souhlas. To znamená, že vám nikdo nemůže aplikovat antikoncepci bez vašeho souhlasu a bez vysvětlení, co antikoncepce znamená.

- Zákon o zdravotních službách – zákon č. 372/2011 Sb., § 31 a následující, potvrzují výše uvedené.

6. Soukromí

Každý musí respektovat vaše právo na soukromí, tedy i vychovatelé i další děti v dětském domově, musí respektovat vaši důstojnost i právo na soukromí. Pro starší děti to znamená i možnost si svůj pokoj zamknout, pro mladší mít aspoň svou skříňku, kde můžete mít své poklady, ke kterým pustíte jen toho, komu věříte. Prostředí dětského domova by mělo co nejvíce připomínat běžnou domácnost, a proto by váš pokoj měl vypadat tak, jak si představujete (v rámci dohodnutého), protože je to prostor, ve kterém žijete vy, není to výkladní skříň nebo hotelový pokoj.

6.1 Je v pořádku, že do mého pokoje mohou bez mého vědomí cizí lidé?

PŘÍBĚH

Bylo na každodenním pořádku, že se k nám někdo do domova přišel podívat na to, jak to tam máme. Bylo by mi to i jedno, kdyby nám nechodili do pokojů, to pak ani nevím, co si můžu, nebo nemůžu nechat položené na skřínce. A vlastně tety by nám to i tak nedovolily. Prý aby ostatní neviděli, jaký máme v pokojíčku

bordel. No ale to přeci nešlo o žádný bordel. Je normální každý den mít uklizeno, jako kdyby byla neděle, mít vyrovnané úplně všechny věci, jako bych ani na pokoji nebydlel? Hrozně bych si přál, abych měl pokoj úplně sám, ale hlavně aby mi tam nikdo nemohl vstoupit, měl bych od něho klíč a mohl si ho polepit svými oblíbenými plakáty. Ach jo, takto se cítím jako v nemocničním pokoji.

Lukáš

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Lukáši,

všichni, tedy i dětský domov musí respektovat důstojnost dítěte i jeho právo na soukromí. Součástí těchto práv je přirozeně i právo na to, aby bez Vašeho vědomí nikdo nepouštěl cizí lidi do vašeho pokoje, abyste na pokoji měli dostatečné soukromí, abyste měli dostupnou schránku nebo jiné bezpečné a uzamykatelné uložení cenných věcí. Pro starší děti je poté s ohledem na důstojnost a právo na soukromí žádoucí i možnost si pokoj zamknout, pro mladší je nezbytné zařídit alespoň oddělenou zásuvku, kde si mohou uchovat své osobní věci.

Dítě má také právo na to, aby prostředí dětského domova co nejvíce připomínalo běžnou domácnost, s čímž souvisí například i možnost si pokoj zútulnit tak, aby se v něm žilo příjemně. Jako u mnoha oblastí je však tady nejefektivnější možností domluva s vychovatelem nebo vychovatelkou. V případě, že vychovatelka nebo vychovatel na domluvu nereagují, existuje několik možností. První je podat stížnost na podmínky v dětském domově. Více o tom, jak podat stížnost [zde](#).

Druhou je kontaktovat Veřejnou ochránkyni práv, která vám poradí a může váš případ přímo vyšetřit, případně může do vašeho dětského domova poslat i právníky, kteří paní ředitelce vysvětlí, jak by měla s ohledem na vaše práva postupovat. Ochránkyně má specializovanou [webovou stránku](#) i [mail](#) pro děti, kontaktovat ji můžete i na telefonu +420 542 542 888.

S pozdravem za tým poradny,
Šárka

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje, aby dítě mělo chráněno svůj osobní prostor a bylo informováno v případě, že do pokoje někdo vstupuje. Vlastní prostor je důležitý pro pocit soukromí a bezpečí, které dítě odchodem z rodinného prostředí často ztrácí.

ZDROJE

Odkud pramení právo na soukromí a důstojné podmínky?

Hlavním zdrojem je naše Listina základních práv a svobod (čl. 1 a 10). Dalším jsou mezinárodní dokumenty zakotvující lidská práva: například Úmluva o právech dítěte (čl. 16) nebo Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod (čl. 8). Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, toto právo zakotvuje v § 20 odst. 1, písm. C).

6.2 Musí s námi vychovatelé mluvit i o vztazích?

PŘÍBĚH

Na každém rohu poslouchám, jak jsou dnešní děti vyspělé a kolik toho na rozdíl od starších vědí. Pokud to tak je, tak asi jenom díky internetu, ale nevím, jestli je to tak správně. Já si připadám spíš zaostalá. Nevím třeba vůbec, jak se bavit o sexu, drogách nebo i o alkoholu. Když o něčem z toho začnu, tak se se mnou v domově nikdo bavit nechce. Myslím ale, že v rodině to bývá spíš normální. Pamatuju si, že moje starší ségra s mámou o takových věcech mluvila. Já se tenkrát ještě dost styděla. Vadí mi, že se s tetami o vztazích, sexu a dalších citlivých tématech nemůžu bavit. Mám pocit, jako by se nás to vůbec nemělo týkat a byli jsme v tom brání ne jako dospělý, ale jako trochu podřadný. Ale my se o tom bavit chceme. Pokud v domově nastane nějaký problém, že se kluci opijou nebo se kluk a holka dají intimně dohromady, způsobí to sice poprask, tvrdě se to potrestá, ale to je všechno – zase ticho po pěšině. Nikdo o tom dál nemluví. Je to škoda. Jak se pak máme naučit navazovat vztahy s jinými lidmi, většinou zkušenějšími, jak se máme

vyhnout průšvihům nebo je umět řešit? Řeči na internetu a s kamarády mi někdy hlavu ještě víc zamotají. Zajímalo by mě, jestli vychovatelé tak nezúčastněně přistupují i ke svým vlastním dětem.

Eliška

Odpověď

Dobrý den, Eliško,

nevím, jak přistupují v otázkách vztahů a sexuální výchovy vychovatelé ke svým dětem, ale co se týče dětí v domově, mají povinnost s Vámi o těchto věcech mluvit. Tato povinnost vychází i ze standardů kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Takže vychovatelé by s Vámi měli mluvit o všech věcech, které se týkají vašeho života i o tématech, jako jsou vztahy a sex nebo o rizicích pití alkoholu a užívání drog.

Píšete, že se u Vás tvrdě potrestá, když se dva dají intimně dohromady. To není správný postup, rozumím tomu, že se vedení snaží Vás oblasti intimních vztahů vychovávat, ale to, jaký přístup celkově zvolili, se mi nezdá vůbec vhodné. Za to, že někdo v dětském domově naváže s někým intimní vztah, vedení nemůže trestat. Pouze v případě, že by takto došlo k trestnému činu (jeden z nich by byl mladší 15 let) nebo činu jinak trestnému (oba byli mladší 14 let), by vedení mohlo věc řešit dál a například kontaktovat policii. Pokud jsou ale oba starší 15 let, je to již jejich rozhodnutí, a to i přes to, že s tím třeba vedení nesouhlasí a nemůže je nijak trestat. Co vychovatelé ale mohou je dát Vám prostor se o tématu vztahů a sexu bavit a zprostředkovat vám přístup k informacím o antikoncepci.

S pozdravem za tým poradny,
Kamila

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje klást větší důraz na sexuální výchovu a zprostředkovat přístup dívkám k informacím o antikoncepci. Ty by měly mít možnost rozhodovat o formě antikoncepce a jejím užívání. Zároveň by dospívající měli být pravidelně se-

xuálně vychovávání a jejich vedení by mělo mít přiměřenou formu. O daných tématech s dětmi a mladými lidmi by se mělo diskutovat v rámci workshopů / seminářů / tvořivých dílen. Zároveň by se mělo vyjasnit, co je standardní a nadstandardní péče (nejen v lékařské péči, ale i v hygienických potřebách). Dítě by mělo mít možnost se také dozvědět informace o svém zdravotním stavu a o tom, jak se zdravotní problém bude řešit (ať už půjde o vylomený zub, či krátkozrakost), a na tomto řešení se podílet.

ZDROJE

Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče jsou dostupné [zde](#).

6.3. Soukromí na pokojích

PŘÍBĚH

Bylo na každodenním pořádku, že se k nám někdo do domova přišel podívat na to, jak to tam máme. Bylo by mi to i jedno, kdyby nám nechodili do pokojů, to pak ani nevím, co si můžu, nebo nemůžu nechat položené na skřínce. A vlastně tety by nám to i tak nedovolily. Prý aby ostatní neviděli, jaký máme v pokojíčku bordel. No ale to přeci nešlo o žádný bordel. Je normální každý den mít uklizeno, jako kdyby byla neděle, mít vyrovnané úplně všechny věci, jako bych ani na pokoji nebydlel? Hrozně bych si přál, abych měl pokoj úplně sám, ale hlavně aby mi tam nikdo nemohl vstoupit, měl bych od něho klíč a mohl si ho polepit svými oblíbenými plakáty. Ach jo, takto se cítím jako v nemocničním pokoji.

Lukáš

ODPOVĚĎ

Dobrý den, Lukáši,

všichni, tedy i dětský domov musí respektovat důstojnost dítěte i jeho právo na soukromí. Součástí těchto práv je přirozeně i právo na to, aby bez vašeho vědo-

mí nikdo nepouští cizí lidi do vašeho pokoje, abyste na pokoji měli dostatečné soukromí, abyste měli dostupnou schránku nebo jiné bezpečné a uzamykatelné uložení cenných věcí. Pro starší děti je poté s ohledem na důstojnost a právo na soukromí žádoucí i možnost si pokoj uzamknout, pro mladší je nezbytné zařídit alespoň oddělenou zásuvku, kde si mohou uchovat své osobní věci. Dítě má také právo na to, aby prostředí dětského domova co nejvíce připomínalo běžnou domácnost, s čímž souvisí například i možnost si pokoj zútulnit tak, aby se v něm žilo příjemně. Jako u mnoha oblastí je však tady nejefektivnější možností domluva s vychovatelem nebo vychovatelkou. V případě, že vychovatelka nebo vychovatel na domluvu nereagují, existuje několik možností. První je podat stížnost na podmínky v dětském domově. Více o tom, jak podat stížnost [zde](#).

Druhou je kontaktovat Veřejnou ochránkyni práv, která vám poradí a může váš případ přímo vyšetřit, případně může do vašeho dětského domova poslat i právníky, kteří paní ředitelce vysvětlí, jak by měla s ohledem na vaše práva postupovat. Ochránkyně má specializovanou [webovou stránku](#) i [mail](#) pro děti, kontaktovat ji můžete i na telefonu +420 542 542 888.

S pozdravem za tým poradny,
Šárka

DOPORUČENÍ VTEŘINY POTÉ

Vteřina poté doporučuje, aby dítě mělo chráněno svůj osobní prostor a bylo informováno v případě, že do pokoje někdo vstupuje. Vlastní prostor je důležitý pro pocit soukromí a bezpečí, které dítě odchodem z rodinného prostředí často ztrácí.

ZDROJE

Odkud pramení právo na soukromí a důstojné podmínky?

Hlavním zdrojem je naše Listina základních práv a svobod (čl. 1 a 10). Dalším jsou mezinárodní dokumenty zakotvující lidská práva: například Úmluva o právech dítěte (čl. 16) nebo Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod (čl. 8). Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, toto právo zakotvuje v § 20 odst. 1, písm. c).

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

Program „Fond pro nestátní neziskové organizace“, jež je financován z EHP fondů 2009–2014, se zaměřuje na podporu nestátních neziskových organizací prosazujících veřejný zájem.

Hlavním cílem programu je posílení rozvoje občanské společnosti a zvýšení příspěvku k sociální spravedlnosti, demokracii a udržitelnému rozvoji. Program se konkrétně zaměřuje na podporu demokracie, lidských práv a genderové rovnosti a na posilování kapacit nestátních neziskových organizací stejně jako na specifické potřeby minoritních skupin, včetně Romů.

Program se také zaměřuje na ochranu životního prostředí a klimatické změny.

**fond
pro NNO**

NROS
Nadace rozvoje občanské společnosti

 **nadace
partnerství**
LIDÉ A PŘÍRODA

 ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY
**eea
grants**